

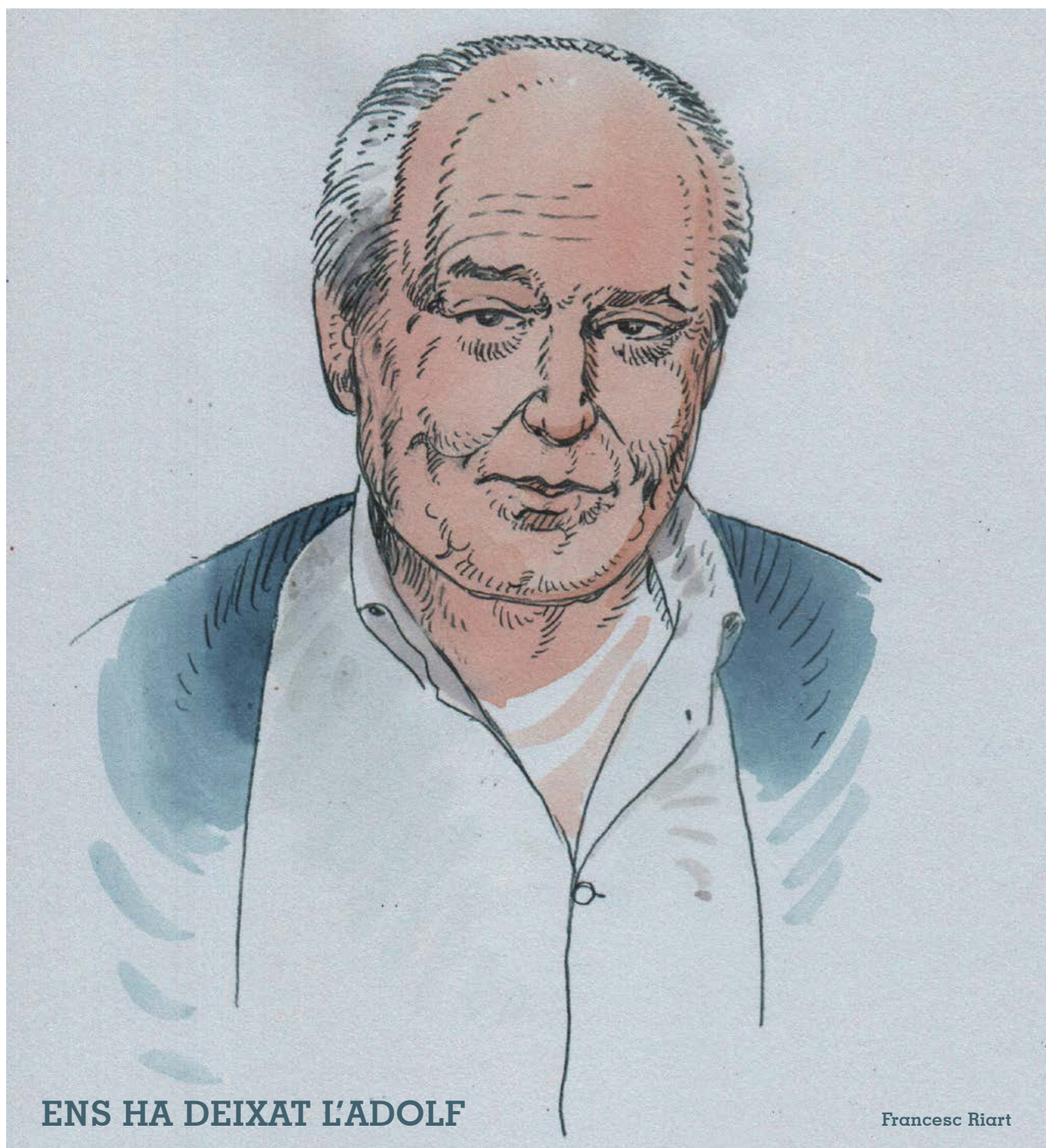
La Femosa

REVISTA D'OPINIÓ I INFORMACIÓ LOCAL ARTESA DE LLEIDA

Número 309

NOVEMBRE - DESEMBRE 2020

P.V.P. 3€

ENS HA DEIXAT L'ADOLF

Francesc Riart

SUMARI

Pòrtic	3
Actualitat Artesenca	4
J. M ^a Esteve / Fotografies: J. Ma Esteve i M. À. Florensa	
Gaudir del Secà	9
Josep Ma Esteve	
La Comasala comença una nova era	10
El consell rector de La Comasala	
Crònica d'un conflicte veïnal	11
Laura Farran Botargues	
DOMUS DOMINI Cases, carrers i veïnatge	14
Miquel Carrera Castellví	
ADOLF COSTAFREDA CASTILLO IN MEMORIAM	
Felip Gallart Fernàndez	15
Ramon Serra Batlle	16
Mateu Esquerda Ribes	17
Jordi Oró Puig	20
M. Assumpció Cornadó Lladó	24
Miquel Torres Benet	24
Pere Terrado Terrado	26
Pau Marqués Bisquert	27
Albert Calvera Belló	28
Emili Junyent Sánchez	29
Josefina París Mor	30
Família Gil-Barberà	31
Joan Gallart Nadal	32
Eulàlia Solà Miró	33
Recull fotogràfic	34
Humor: L'avi i la neta	35
Xavi	
Petites joies del patrimoni etnològic d'Artesa	35
Ho hem llegit a... ..	36
Entreteniments	36
Miquel A. Navarro, Albert Batiste i Lluís Gil	
La cuina Femosa	38
Lluís Gil Fontanet	
Telèfons i horaris d'interès / Solucions als passatemp ..	39
Imatges d'actualitat	40

LA FEMOSA
AGRUPACIÓ CULTURAL - ARTESA DE LLEIDA

Edita

Agrupació Cultural La Femosa
Carrer dels Gallarts, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
lafemosa.artesalleida.cat
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernàndez
Lluís Gil Fontanet

Col·laboradors

Albert Batiste Bonet
Albert Calvera Belló
Miquel Carrera Castellví
Mª Assumpció Cornadó Lladó
Consell rector de La Comasala
Mateu Esquerda Ribes
Josep Mª Esteve Muñoz
Família Gil-Barberà
Laura Farran Botargues
Felip Gallart Fernàndez
Josep Gallart Fernàndez
Joan Gallart Nadal
Lluís Gil Fontanet
Ramon Serra Batlle
Emili Junyent Sánchez
Pau Marqués Bisquert
Miquel A. Navarro Solé
Jordi Oró Puig
Josefina París Mor
Eulàlia Solà Miró
Pere Terrado Terrado
Miquel Torres Benet
Xavi

Fotografies

Arxiu fotogràfic de La Femosa
Josep Mª Esteve Muñoz
Mª A. Florensa Bertran
Josep Gallart Fernàndez

Correcció de textos

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa, 2ª època
Número 309
novembre - desembre de 2020
DLL 264-1981
ISSN 2339-7365
P.V.P. 3 euros

Els articles que apareixen a les pàgines de La Femosa reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

Amb el suport de:

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Diputació de Lleida

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Hi ha pòrtics que ens agradaria no haver d'escriure mai, aquest és un d'ells. El 3 de novembre de 2020 ens deixava l'Adolf Costafreda i Castillo a l'edat de 84 anys.

Tot i que resumir la seva feina en un pòrtic és totalment impossible, podríem dir l'acció de l'Adolf l'ha desenvolupat en dos eixos fonamentals: l'acció política i l'acció cultural.

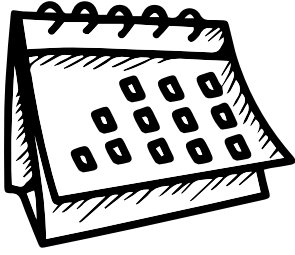
Com a primer alcalde de la represa democràtica, a través de l'Entesa Artesenca va impulsar la democratització de la política local, l'AMPA de les escoles, el redreçament cultural del poble a través de setmanes culturals, de la promoció de grups locals, de la participació dels joves, del foment del català i de la recuperació de les festes des d'un vessant popular, la creació d'una festa major que es va convertir en multitudinària i va fer realitat un somni llargament ambicionat, una fita cabdal: la construcció d'uns dipòsits que van solucionar els problemes de subministrament d'aigua potable que patia la localitat.

La seva tasca cultural ha estat extraordinària. Preocupat per la situació de la nostra llengua, de la nostra història i de la nostra cultura, pràcticament aniquilades pel franquisme, després del seu pas per l'*Agrupació Jovenívola* (1963-1967), l'any 1967 l'Adolf va endegar un ambiciós projecte de redreçament i recuperació cultural catalanista i progressista: *L'Agrupació Cultural la Femosa*. No podem parlar de *La Femosa* sense l'Adolf i a l'inrevés. Cinquanta-tres anys després de la seva fundació el resultat ha estat extraordinari, fins a esdevenir el motor cultural d'Artesa de Lleida i un referent a tot el Ponent català.

Ja sigui des de cal Tomàs o des dels diferents locals que ha ocupat l'entitat, a *La Femosa* s'han desenvolupat tot tipus d'iniciatives: teatre, esplai per a infants i joves, conferències, excursions, tertúlies, xerrades, presentacions de llibres, recitals de música i de poesia, teatre, campanyes per salvar el patrimoni, una biblioteca, cursets de català, d'història, de gastronomia, de fotografia.... Des de *La Femosa* s'han consolidat les festes del Fanalet (Sant Jaume) i la de Sant Jordi (parada de llibre), un club de lectura, s'han organitzat viatges, sortides per conèixer el poble i el terme, s'han promogut protestes, campanyes, manifestacions, documentals... L'Adolf hi ha estat sempre present i molt sovint n'ha esdevingut l'artífex. Com també ho ha estat del *Grup de Recerques Arqueològiques de la Femosa*, un dels màxims responsable que les nostres contrades siguin un dels llocs més coneguts, excavats i estudiats de Catalunya i que l'any 1971 es creés el Museu d'Arqueològic, vertadera joia de la corona artesenca. A la revista, l'Adolf també ha estat el seu promotor i col·laborador principal amb pòrtics, articles, estudis i seccions de tota mena. També, des de la Femosa, l'Adolf ha realitzat una extraordinària tasca de recollida de documentació, cartells, monedes i bitllets i tot tipus de material relacionat amb Artesa, arreplegant un arxiu impagable i evitant, molt sovint, la seva pèrdua irrecuperable.

Cal destacar també la gran tasca de l'Adolf com a estudiós. Els seus treballs sobre arqueologia dins del *Grup de Recerques Arqueològiques* han estat molt remarcables. I sobretot la seva gran feina com a escriptor i folklorista dins del gran projecte de l'entitat de confeccionar un treball enciclopèdic d'estudi, coneixement i projecció d'Artesa des de tots els àmbits. Amb el Casimir Gallart van fer un treball impagable de recuperació de cançons i de costums artesenesques. L'Adolf és autor d'un llibre de contes deliciosos i de quatre llibres on recull els jocs i entreteniments populars, el cicle de l'any, les feines del pagès i finalment la gastronomia tradicional, tots centrats al nostre poble. D'ell tenim en premsa un llibre sobre folklore i altres aspectes d'Artesa i del seu terme i com a projectes immediats la publicació de les seves memòries i un treball sobre els carrers i les cases d'Artesa. Malauradament l'Adolf aquestes obres no les podrà veure publicades.

La contribució de l'Adolf envers el nostre poble ha estat immensa i immesurable, sense cap mena de dubte és la persona que més ha fet pel desvetllament d'Artesa de Lleida. El seu esforç constant, callat, humil, generós i ben fet no ha estat endebades. L'Adolf és el nostre gran referent. L'enyorança serà molta. Hi ha petjades inesborrables.

ACTUALITAT ARTESENCA

— Josep Ma Esteve — Fotos: J. Ma Esteve, M. À. Florensa —

PANDÈMIA MUNDIAL

Una revista més, hem de continuar parlant de la pandèmia mundial que ens afecta a totes i a tots, provocada per la COVID-19. Ja estem més que avesats i hem acceptat les restriccions de mobilitat, a esperar al carrer per entrar en una botiga, a ésser atesos des de la distància, etc.

Aquests darrers dos mesos hem assistit a la segona onada de la pandèmia, conseqüència de la desescalada realitzada. Però sembla que podem encarar el futur amb una mica més d'optimisme. A principis del mes de desembre, es van començar a administrar les primeres vacunes al Regne Unit,

i sembla que a l'estat espanyol, arribaran amb el nou any.

TOTS SANTS

Un any més, arribat l'1 de novembre, festivitat de Tots Sants, com mana la tradició, moment de recordar aquells que ja ens han deixat, d'una manera especial. La creença tradicional parla que després que el dia 1 on els vius visiten els morts, a l'endemà 2 de novembre, dia dels Difunts, són els morts els que visiten als vius.

GRAN RECAPTE D'ALIMENTS

Com que la solidaritat artesenca no només arriba mitjançant la col·laboració amb la Marató de TV3, la secció de Càritas del nostre poble va tornar a col·laborar en el Gran Recapte d'aliments, que involucra a tot el país. Les aportacions es van poder realitzar a les diferents botigues del nostre poble.

Fotografia: Cooperativa La Comasala

LLIBRE D'EVA Ma FLORENSA

El passat mes de setembre, la nostra veïna Eva Ma Florensa, va publicar el llibre *Hoy tengo ganas de ti*, la seva primera novel·la, on ens explica una història d'amor, experiències i desitjos.

TANCAMENT BOTIGA

Fa ben poques setmanes s'ha produït el tancament de la botiga de la Janet, botiga de queviures hereva de la botiga de cal Puigvertí amb més de 40 anys d'història

MOR MOSSÈN TORRELLES

Aquest mes de novembre també ens va deixar mossèn Joan Torrelles, a l'edat de 91 anys. El funeral es va celebrar el dia 21 a la Santa Església Catedral de Lleida, essent enterrat al seu poble natal de Vilanova de Segrià.

Mossèn Torrelles va ésser rector de la parròquia de Sant Miquel d'Artesa de Lleida des de l'any 1980 fins a l'any 2010.

INSPECCIÓ TÈCNICA DE VEHICLES AGRÍCOLES

Durant el matí del dimecres 12 de novembre va tenir lloc a l'aparcament del recinte de les piscines la revisió tècnica anual de vehicles.

TEATRE

El diumenge 15 de novembre es va representar a la Sala del Teatre Municipal, l'obra *L'Hostal de la Gloria* de Josep Ma Segarra. L'actuació fou a les 6 de la tarda i la va dur a terme el Grup de Teatre Agropecuària.

LA COMASALA SOLIDÀRIA

Des de La Comasala han endegat en els darrers mesos una campanya de col·laboracions periòdiques amb el Banc d'Aliments on fan aportacions de carn i aliments, per tal que es puguin consumir aquells aliments que estan a punt de caducar.

LA MARATÓ DE TV3

Aquest any, com no podia ser d'una altra manera, la Marató de TV3 també ha estat diferent. Aquesta, prevista pel 20 de desembre, estarà dedicada, com no, a la lluita contra la Covid-19.

Exposició de manualitats a la Botiga de la Magda

Degut a les mesures de seguretat a adaptar per lluitar contra aquesta pandèmia mundial, no es podien organitzar actes amb molta presència de persones, com ara eren el Festival o la cursa. Per aquest motiu, diverses associacions han programat la celebració d'una àmplia varietat d'actes que no impliquin aglomeracions de gent, però sí poder recollir les aportacions que cadascú vulgui realitzar.

Així, la primera col·laboració que es va poder realitzar fou la compra de mascaretes amb un disseny exclusiu dedicat a La Marató 2020. Tant l'AMPA de l'Escola Els Til·lers com el Club de Futbol Artesa de Lleida, han organitzat el sorteig de dues paneres. Les tires pel sorteig de la panera de l'AMPA es poden comprar en les botigues del poble, i el sorteig es realitzarà el dia 21 de desembre. Pel que fa a la del Club de Futbol, tant la venda com el sorteig es realitzarà el primer dia que es pugui tornar a jugar un partit amb públic a casa.

Exposició de manualitats a Perruqueria M.C. Gallart

Cistella educativa de l'AMPA

L'Associació de Dones, davant la impossibilitat d'organitzar el Festival per La Marató, va decidir realitzar una venda de manualitats fetes per diverses persones del poble, i que estan exposades en diferents botigues d'Artesa. També va organitzar una parada al vestíbul de la Sala del teatre municipal per vendre també les manualitats confeccionades.

Exposició de manualitats a Montse i Eva Estilistes

Des de l'Associació *Superbé*, organitzadora des de fa 7 anys de la Cursa Solidària per La Marató, durant el cap de setmana del 19 i 20 de desembre marcarà els dos circuits per a que totes i tots els qui vulguin, els puguin recórrer ja sigui corrent o caminant.

Per últim, el mateix dia 20 de desembre, està prevista una exposició fotogràfica a Sala del Teatre de fotografies fetes pers tots i totes nosaltres durant aquests mesos de pandèmia.

Exposició de manualitats a l'Estanc de Dolors Liarte

INCIVISME

Un cop més, una revista més, finalitzem aquest recull de notícies amb una nova denúncia de l'incivisme de molts dels nostres conciutadans. No desistirem de denunciar aquests actes incívics totalment reprovables

CINEMA NOVEMBRE-DESEMBRE

Aquests darrers mesos de novembre i desembre, després de la nova parada deguda a la pandèmia, l'activitat del cinema ha sofert interrupcions derivades de les limitacions d'activitats per controlar la pandèmia. Les pel·lícules previstes pel mes de novembre, finalment es van projectar durant el mes de desembre.

Dia	Pel·lícula
1 de novembre	Parásitos (No projectada)
8 de novembre	Richard Jewell (No projectada)
22 de novembre	Especiales (No projectada)
29 de novembre	Intemperie (No projectada)
6 de desembre	Parásitos
13 de desembre	Richard Jewell

Entrada de casa guarnida amb motius nadalencs

PROGRAMACIÓ DE NADAL

Durant aquestes Festes de Nadal, si la pandèmia ho permet, estan previstos els següents actes i activitats.

Durant aquestes festes, es podrà participar en el 4t concurs, de decoració nadalenca de balcons, finestres i/o façanes.

El dia 24 de desembre, un any més, els nens i nenes del poble podran fer cagar el Tió. Aquest cop, però l'activitat estarà subjecta a un horari i a una inscripció prèvia. L'activitat es realitzarà a la Sala del Teatre municipal, i abans de cada cagada, hi haurà la representació de la història de l'Oncle Buscall.

Cagatió 2019

També el dia 24 de desembre a les 8 del vespre està prevista, a l'església parroquial, la celebració de la Missa del Gall. El dia 25 de desembre, a les 12 del migdia, missa de Nadal.

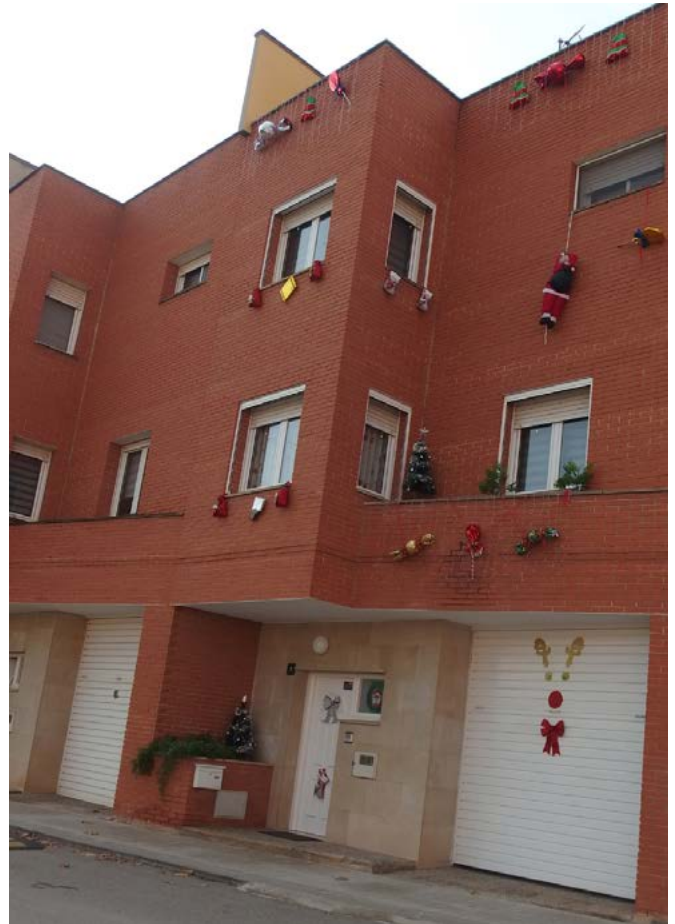
El dia 26 de desembre, Sant Esteve, a les 7 de la tarda, show ambientat en els anys 50-60 a càrrec del grup The Rat Pack, que interpretaran clàssics nadalencs.

El diumenge 27 de desembre, també a les 7 de la tarda, espectacle a càrrec d'Estanis, l'home dels oficis.

El dia 3 de gener, arribarà al nostre poble el Gran Camarlenc. Enguany, els nostres fills i filles podran fer arribar les seves cartes en diferents parades que el patge reial farà en diversos punts del poble (12 h. plaça Major, 12,20 h. plaça Albízie, 12,40 h. carrer Hortes i 13 h. plaça Europa).

Els Reis Mags d'Orient arribaran el 5 de gener a partir de les 6 de la tarda. Recorreran diversos carrers del poble, però sense rua.

Els dies 3 i 6 de gener, a les 6 de la tarda, està prevista la sessió de cinema a la Sala del Teatre Municipal.

Façana guarnida amb motius nadalencs

Cavalcada de Reis 2019

GAUDIR DEL SECÀ

Josep Ma Esteve

El passat mes de novembre, em va arribar per whatsapp, un vídeo gravat a la zona del camp de tir, on algú, esbrancava uns ciclistes per passar per un corriol que hi ha al camp de tir i que travessa per una finca privada i camps comunals del poble.

Això va fer que anés a veure què és el que hi havia, i em vaig trobar una sèrie de cartells, cintes de plàstic, i sobretot, una rasa molt llarga que tallava de cop el corriol. Em va sorprendre que els usuaris del camp de tir, optessin per tallar el pas de tothom a una zona on tots i totes hi tenim dret de pas.

Pels missatges que vaig rebent, hi ha certes divergències entre caçadors, ciclistes i caminants, per la forma de gaudir cadascun de la seva activitat de lleure. Abans que aquestes petites topades vagin a més, s'hauria de posar fil a l'agulla per part de l'Ajuntament, i fer una ordenança que reguli totes aquestes activitats. En el ple que vam celebrar el passat dijous dia 3 de desembre, des del grup d'ERC vam exposar el problema, i vam proposar a l'equip de govern que fes una ordenança per clarificar tots aquests aspectes.

Tenim la sort per uns, o la desgràcia per uns altres, que estem dins de la zona ZEPA. Això implica una sèrie d'avantatges, però també algunes penyores a pagar. És feina de tots i totes cuidar i protegir el nostre secà. Que hi hagi corriols i caminets per zones comunals, on es pugui passar tant amb bicicleta, caminant o caçant, està molt bé. Tothom té dret a gaudir del secà amb respecte i responsabilitat. El que ja no és correcte es fer-ho amb vehicles de motor, crear nous corriols sense el permís de qui correspongui, o passar per corriols en dies de caça, amb el conseqüent risc i molèsties que això comporta.

Parlant la gent s'entén. Dialogant es pot trobar solució a tots els problemes. Una solució pel camp de tir, abans de limitar l'accés amb una rasa com s'ha fet, és senyalitzar que aquell dia s'està tirant al plat. Igual que s'han de repartir les màquines pel llançament dels discs, es pot penjar la senyal avisant de l'activitat i recollir-lo al final, i deixar que la resta de moments, tothom pugui passar-hi passejant o en bicicleta. En general, la gent és responsable i respecta les normes.

Un altre punt conflictiu són els diversos corriols escampats pel terme. A la zona del bosquet de prop de l'autopista, s'hi ha "creat" un circuit de descens amb bicicleta completament il·legal. També està augmentant el nombre de persones amb moto de cross que passen per llocs on no hi poden passar vehicles de motor. Això no és respectuós amb una zona ZEPA, són comportaments que cal evitar.

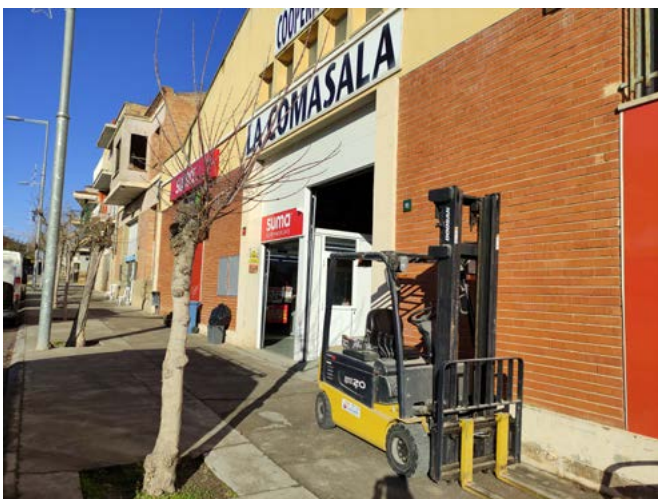
Per tot això, crec que és molt important que l'Ajuntament faci el pas endavant, i prepari una ordenança que permeti que tothom pugui gaudir del terme a la seva manera.

LA COMASALA COMENÇA UNA NOVA ERA

El consell rector de La Comasala

L'únic que no canvia és que tot canvia. Una bona prova d'això és la cooperativa La Comasala, que malgrat seguir oferint el mateix servei de venda pel poble des del poble ara ha portat les seves instal·lacions a un altre nivell.

Aquesta millora es pot veure a primer cop d'ull amb el canvi de la botiga, que ha passat des d'augmentar la mida de la tenda a renovar l'entrada passant per l'optimització de les caixes de cobrament. L'objectiu principal d'aquest lífting és millorar l'experiència dels artesencs a l'hora de comprar. Així doncs, aquesta renovació ha permès a la cooperativa oferir nous productes, ja que disposa de més espai, i ampliar el seu horari de servei, perquè amb les obres realitzades pot separar el magatzem de la tenda, eixamplant el servei de supermercat durant el cap de setmana i les tardes de dijous i divendres. A més, tal com haureu pogut comprovar si heu anat a comprar-hi últimament, les obres estan arribant al seu clímax final amb la instal·lació d'un muntacàrregues, que permetrà augmentar l'espai de magatzem. Aquesta acció també repercutirà favorablement a la gent del poble, ja que si la cooperativa amplia l'espai dedicat a l'emmagatzematge de productes en podrà comprar més, a preus menors, el que acabarà beneficiant a la cartera dels seus clients.

Però la transformació no s'ha produït únicament de forma externa, sinó que també s'ha millorat internament. N'és un bon exemple el canvi de sistema informàtic, que a banda de millorar l'experiència dels veïns a l'hora de pagar, també optimitzarà el procés de compres.

Val a dir que tot i que La Comasala ha hagut de posar tota la carn a la graella per tirar endavant aquestes reformes els seus esforços s'han vist recompensats pel Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, que a través d'una subvenció s'han fet càrrec del 40% del cost total de les obres.

S'ha de tenir en compte que aquesta ajuda no hagués estat possible sense el conveni firmat entre La Ginesta, La Panificadora i La Comasala, ja que tots els recursos atorgats per la Generalitat aniran destinats a millorar la competitivitat de les cooperatives agràries.

Val la pena subratllar que tant les obres realitzades com la subvenció rebuda van ser detallades als socis en l'Assemblea General Ordinària que va tenir lloc el divendres 27 de novembre, a la sala del Teatre Municipal d'Artesa de Lleida.

Altrament, convé ressaltar que a pesar de totes aquestes millores l'organització no deixa de ser una cooperativa, és a dir, un establiment que inverteix tots els seus beneficis a millorar les instal·lacions i donar feina a la gent del poble. Tant és així que del total de la plantilla que hi treballa més del 70% de llocs de treball són per gent de la vila, convertint La Comasala amb una sortida laboral real per la gent d'Artesa, sobretot pels joves, que podrien utilitzar aquest establiment com a trampolí i donar les seves primeres passes en el món laboral.

Però aquesta filosofia filantròpica no només consisteix a crear ocupació per la gent del poble, sinó que va més enllà, com exemplifiquen les últimes accions de La Comasala com van ser la recollida d'aliments amb la col·laboració de Càritas i el recapte d'aliments virtual, promogut pel Banc d'Aliments. En altres paraules, la cooperativa va remar en a favor d'aquestes accions solidàries principalment perquè tots els beneficis repercutien sobre la gent del poble, ja que tots els articles recollits es van destinar a les persones que més ho necessitaven d'Artesa de Lleida. Com canta el grup de rock basc Berri Txarrak: "Sols el poble salva el poble".

Per acabar, convé posar de manifest una vegada més la importància del comerç local, ja que punts

de venda com els de La Comasala afavoreixen a generar comunitat, identitat i sentit de pertinença. Com es diu popularment, fer poble. Per tant, és la nostra responsabilitat fer-nos conscients del poder que tenim com a consumidors i actuar-hi en conseqüència quan realitzem les nostres compres, perquè comprar al poble és quelcom més que adquirir productes, ja que aquests recursos s'invertiran en qualitat de vida d'habitants de la vila. Com apunta l'Ajuntament de Barcelona amb el seu lema per reactivar el comerç de proximitat: "Si compres a prop els teus diners no aniran lluny i si els teus diners no van lluny, t'acabaran tornant".

CRÒNICA D'UN CONFLICTE VEÏNAL

Laura Farran Botargues

El dia 28 de setembre de 2020 es feia pública la sentència nº 161/2020 per part del Jutjat de Primera Instància nº 8 de Lleida que resolvia a favor de 43 demandants dels antics blocs Germans Pujol Reñé i en contra de l'Institut Català del Sòl- INCASOL sobre el litigi referit a l'adquisició de la propietat de les porcions de terreny considerades excés de cabuda de les parcel·les d'aquests blocs. Cal indicar que finalment l'INCASOL es va mostrar favorable a la demanda i aquesta es va resoldre satisfactòriament per als demandants: "*Els demandants adjudicatari en el seu moment, han adquirit la propietat de cadascuna de les parcel·les..., de la total superfície... i són els titulars en ple domini de les finques descrites ... podent registrar-les al Registre de la Propietat*" (Font: Notificació del procediment ordinari 654/2019F).

Aconseguir aquesta resolució ha estat un camí llarg i complicat, han estat anys de reunions, de viatges, de promoure la unió entre els veïns..., que no hagués estat possible sense la tenacitat i el lideratge d'en Manel Grau, qui va comptar en moltes ocasions amb la col·laboració d'en Casimir Iglesias. També cal agrair al Josep Ramon Gallart que localitzés i facilités la documentació que es trobava a l'Arxiu de Lleida referent a aquests habitatges i el suport dels diferents governs del consistori municipal .

Ara bé, quina ha estat la crònica d'aquest llarg conflicte, que ha estat afectant els veïns dels antics blocs Germans Pujol Reñé?.

Tot comença l'any 1957 quan l'entitat *Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos* va adquirir per

compra al Sr. Josep Jové i Vilalta, pel preu de 175.000 pessetes, una finca situada a la partida Eres i Castelló de 14.606 m² i 57 dm², amb l'objectiu de construir-hi habitatges socials. Els diners d'aquesta compravenda van ser aportats pels veïns interessats en aquests habitatges, els quals els van lliurar a la *Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos*, que escripturaria els terrenys, ja que en aquells temps únicament els organismes de caràcter sindical estaven autoritzats per portar a terme promocions d'habitatges de protecció oficial.

Els terrenys van ser cedits a l'organisme *Delegación Nacional de Sindicatos de F.E.T y de las J.O.N.S* (10 d'octubre de 1957) i dins d'aquell organisme seria l'*Obra Sindical del Hogar y Arquitectura* qui portaria a partir d'aquell moment les gestions relatives a la promoció de l'obra.

L'arquitecte designat per al disseny i direcció de les obres seria el Sr. **José Antonio Sanchís Rodríguez** i les obres es portarien a terme entre els anys 1957 i 1961.

Els habitatges que es van construir van ser de dos tipus: Quaranta de 50,25 m², amb un pati de 30 m², acollits al règim d'habitatge social i deu de 80,53 m², amb un pati de 60 m², considerats de tercera categoria. En un principi, es destinaven la resta dels terrenys a l'ús públic (vials, zones enjardinades...), però en el transcurs de les obres es va decidir un canvi molt important en el projecte inicial, a demanda dels adjudicatari, ja que la majoria eren pagesos i necessitaven espai per a guardar els estris agrícoles. En el nou projecte:

- Una part dels terrenys de zona enjardinada es van destinar a nova vialitat.
- L'altra es va destinar a ús particular de cadascun dels habitatges que s'estaven construint, consistent a tancar el terreny corresponent.

El 1959 l'arquitecte Sr. **Sanchís** ja havia rectificat el plànol original i qui assumia el cost de les reformes de tancament eren els veïns, que van necessitar crèdits personals per fer front a les noves despeses i que van completar amb el treball a "jova", (es conserven rebuts de les obres de construcció de les tanques i en els quals ja es fa constar la superfície real, que correspon a l'actual).

L'any 1961 es van lliurar els habitatges als seus adjudicataris i en el moment del lliurament de les parcel·les, aquestes ja es trobaven perfectament delimitades, amb l'extensió i llindars que tenen actualment.

Durant la Transició i pel Reial decret-llei 1112/1978 el patrimoni de la *Delegación Nacional de Sindicatos de la F.E.T y de las J.O.N.S -Obra Sindical del Hogar* seria traspassat a l'*Administración del Patrimonio Social* i posteriorment el 1980 seria integrat dins de l'*Instituto para la Promoción Pública de la Vivienda*.

L'any 1985 en el marc de les transferències de l'Estat a la Generalitat de Catalunya, les funcions i serveis de promoció pública d'habitatges passarien a dependre de la Generalitat i així, la propietat de la finca va passar a l'**Institut Català del Sòl** (decret 1009/85).

El 20 de maig de 1987, l'**Institut Català del Sòl-INCASOL** (que gestionaria i administraria els habitatges públics d'aquest organisme seria l'empresa pública **ADIGSA**), va procedir per pròpia

decisió i sense informar el veïnat a **segregar** les cinquanta finques que corresponien als habitatges adjudicats en el seu dia, basant-se en el primer projecte (1957), sense tenir en compte les modificacions del segon projecte (les tanques perimetrals de cada habitatge) i sense respectar les dimensions de les parcel·les lliurades i posseïdes des de l'any 1961.

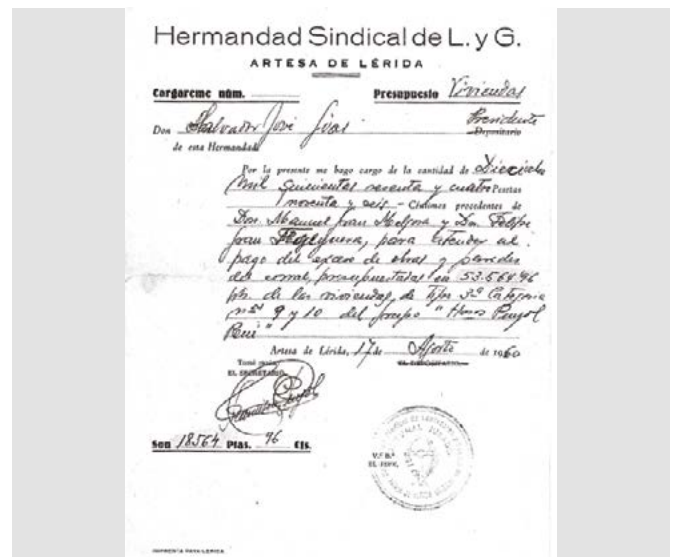
De fet, les escriptures que es van anar atorgant als veïns i veïnes per l'INCASOL no tenien en compte la superfície real de les parcel·les i a més l'entitat es negava a qualsevol modificació, reconeixent només com a propietat dels veïns i veïnes la superfície establerta a la **segregació** de l'any 1987, que corresponia a les mesures del plànol inicial del 1957.

Aquest va ser l'inici d'un llarg litigi amb l'entitat pública, en aquells temps anomenada **ADIGSA** (s'extingeix l'any 2010 absorbida per l'Agència de l'Habitatge de Catalunya).

Els veïns van decidir iniciar un seguit de reclamacions per a poder resoldre la situació, més encara quan alguns habitatges havien estat venuts o modificats i els propietaris havien pagat per l'excés de cabuda. Així, en una reunió del veïnatge es va acordar denunciar la situació i tres veïns es van oferir a fer de representants: Manel Grau, Casimir Iglesias i Eduard Carrera.

En Manel Grau seria qui lideraria les reivindicacions i en companyia d'en Casimir Iglesias iniciarien un seguit de reunions amb representants de l'INCASOL tant a Lleida com a Barcelona, sense cap resultat. L'entitat no en volia saber res i donava llargues.

L'any 2005 ADIGSA-INCASOL va firmar un conveni amb la Universitat de Lleida per tirar endavant el procés de canvi dels noms franquistes de 16 blocs de

pisos socials a Catalunya, entre els quals hi havia els Germans Pujol i Reñé. La delegada d'Adigsa d'aquell temps, Cristina Ballesté destacava: *"Es tracta d'una acció pionera en l'àmbit de Catalunya i que l'objectiu és que tots els veïns puguin tindre el sentiment de pertànyer a aquests blocs sense haver-se d'avergonyar del nom"* (diari Segre, 28-07-2005). D'aquesta manera l'Ajuntament substituïa el nom dels blocs Germans Pujol Reñé, pels noms dels carrers actuals.

Aquest mateix any, l'empresa ADIGSA es veu esquitxada per diferents casos sospitosos d'irregularitats relacionats amb adjudicacions fosques i amb el cas del 3% (Fonts: El País: 19-05-2005, 9-06-2005, El Segre, 24-12-2005).

L'any 2005, donat el "silenci administratiu", a les demandes del veïnat dels antics blocs Germans Pujol i Reñé, es decideix portar l'assumpte al bufet d'advocats **Simeó Miquel** de Lleida perquè faci les gestions oportunes per tal de regularitzar la situació dels habitatges afectats. Seria en Manel Grau qui es faria responsable a "motu propi" de les despeses ocasionades.

Començaria un periple amb l'administració que combinaria la reclamació prèvia a la via judicial a l'INCASOL pel despatx d'advocats (2007) amb les reunions amb representants de l'entitat, tal i com queda reflectit en l'escrit de 24 de novembre de 2014 on es sol·licita la reunió amb el Secretari General de l'Habitatge de la Generalitat de Catalunya, Sr. Carles Sala Roca. Aquestes reunions s'allargarien en el temps, donat els canvis polítics que comportaven les eleccions al Parlament de Catalunya i sense cap tipus de resultat, ja que quan la gestió semblava encarrilar-se, els canvis en els nous responsables de l'INCASOL, designats per via política, tornaven a encallar el conflicte. Cal indicar que en la gestió d'aquestes reunions sempre es va comptar amb el suport de l'Ajuntament.

L' 1 de juny de 2017 es faria l'acta d'apoderament "Apud Acta" al Jutjat de Pau d'Artesa de Lleida per tal d'interposar demanda de judici ordinari en exercici d'acció d'osucapió i basant el bufet d'advocats Simeó Miquel els fonaments jurídics de la demanda en els següents:

- Una primera argumentació consisteix en considerar que amb la modificació produïda l'any 1959 en la configuració de les parcel·les, es va modificar també la finca objecte del contracte d'accés diferit a la propietat i que amb el compliment de les condicions previstes en aquell contracte s'ha accedit a la propietat de tota la superfície realment existent en la parcel·la i no en l'originàriament prevista.

- En segon lloc, si l'INSTITUT CATALÀ DEL SÒL considerés, com ha manifestat ADIGSA en alguna ocasió, que no és així i que el contracte només podia referir-se a la parcel·la original, ens trobaríem amb un cas clar d'adquisició per usucapió, ja que des de l'any 1961 aquesta part ha estat posseïnt a títol d'amo, de forma quieta, pacífica i ininterrompuda, la porció concreta que ara es reclama. (Font: Escrit de demanda).

A principis del 2020, la demanda que havia estat admesa a tràmit, fa un pas important quan la Jutge del Jutjat de Primera Instància n° 8 de Lleida emplaça a les parts, les quals sol·liciten la suspensió del procediment per trobar-se en vies d'arribar a un acord. De fet, la part demandada (INCASOL), presentarà un escrit al Jutjat manifestant la seva conformitat i "allanándose" (terme jurídic que significa el reconeixement que fa el demandat davant el Jutjat d'estar conforme amb el que s'ha establert a la demanda).

Ara bé, l'expansió de la primera onada de COVID-19 frenarà els tràmits i els alentirà i no seria com hem dit al principi, fins a finals de setembre d'enguany, després de tres anys des de la seva presentació als jutjats, que arribaria la sentència judicial favorable als demandants, i que posaria fi a un conflicte veïnal que ha durat més de 15 anys.

"Declaro que los demandantes han adquirido ya sea por compra o por prescripción adquisitiva a su favor, las fincas descritas para cada uno de ellos..., Declaro en consecuencia, los demandantes son titulares de pleno dominio de las fincas descritas." (Font: Notificació de la sentència).

Crec que és una molt bona notícia per als 43 veïns i veïnes demandants, que aporta per fi la tranquil·litat de saber-se propietaris de la totalitat del seu habitatge i també es fa justícia a aquelles persones (moltes ja no estan entre nosaltres) que amb el seu esforç, amb el seu treball a "jova" van fer possible la millora d'un habitatge social en els temps difícils del franquisme.

DOMUS DOMINI CASES, CARRERS I VEÏNATGE

Miquel Carrera Castellví

La cosa que més m'agrada en tornar al poble és molt senzilla: la salutació de la gent. Arribo un dissabte al matí d'hora, i només pujant per la carretera des de l'Hogar, persona que em reconeix, persona que m'aixeca el cap, em saluda, em dóna la benvinguda. Aquest reconeixement fa que em senti a casa, a la meua terra, i que se'm reconegui com un més d'aquí. Fa uns quants anys enrere, parlant amb amics sobre el món hospitalari dels pobles, em contaren la història d'un pastor d'una casa gran i amb moltes ovelles, que s'ho vengué tot per anar a viure a la capital, al cor de Barcelona. La història explicava com al poc temps se'n tornà al poble, trist perquè ningú l'havia convidat mai a pujar a casa en una ciutat tan gran. I és que el trobar gent coneguda, que t'aculli, que et doni mostris d'afecte gratuït, ni que només sigui un cop de cap, ens conforta i ens treu aquella sensació de soledat i aïllament. I d'això volia parlar avui, de gent que saluda i de cases veïnes, del veïnat.

He tingut la sort, en viure a Artesa de viure en un carrer petit, on totes les cases, quan jo era petit, eren plenes de canalla; la meua mare encara ho recorda ara... de cada casa en sortia, i sempre hi havia soroll al carrer. I estranyament, en el carrer del cantó, la travessera del Fossar Vell no n'hi havia. Allí hi coneguí l'Adolf, que ens ha deixat en aquesta tardor.

Si al començar parlava de la importància que dono a quan et saluden, l'Adolf t'acollia amb un somriure, un comentari, una broma eixuta. En els darrers anys, de més presència meua a la casa dels pares, sempre eren preguntes sobre el treball als camps, si plantàvem oliveres, si em dedicava a la terra, si guardava el tractor, si allò, si això... Era passar, veure'ns i esperar la seva pregunta, la seva petita sorna o comentari; però hi era sempre... com el cop de cap, com aixecar la mà... era dir-te *noi, ets d'aquí*.

A casa sempre havia estat casa seva Ca l'Adolfo. En tinc un record borrós del seu pare, alt i amb gorra i cigar, però en tinc un bon record de la seva

germana Maria. Els veig encara en el temps de collir, ell al tractor, ella al remolc, somrients, tornant d'una jornada a la *blanquilla*. Ells dos i l'Estel; dels primers records hi ha també el record d'un gos negre que sempre l'acompanyava, feréstec i buixidor però amb un nom català en aquells foscos anys 60. El nom del seu gos i en aquells temps, ja donen una pista de com era l'Adolf.

Un altre record d'aquells anys foscos i molt vague és la visita de la guàrdia civil a casa seva, arran d'alguna cosa relacionada amb troballes arqueològiques. A casa érem més aviat temorosos de Déu i dels uniformes, i ho miràrem espantats, darrera les persianes; no enteníem com algú es podia enfrontar a l'autoritat per unes pedres, unes pedres!!! Aquí teniu un altre tret del seu caràcter.

Passaren els anys, desaparegué el gos, i continuà el tractor i la carreta en aquell carrer estret (*engego el tractor que treu fumerada*, escriví perquè ho cantés el Jordi Oró). I continuà la relació amb la família extensa que eren a Ca l'Adolfo, germans i germanes que hi passaven tardes de diumenge, i que hi venien a fer petar la xerrada. I també els amics, clar; amics amb qui compartí primer de tot ideals polítics, de catalanitat i d'Ajuntament. I amics de vida, de descobertes, de passejades, d'escriure, de mantenir la flama i aquests papers de *La Femosa*. Sovint veïem des de casa com tot això passava, com ho anà vivint.

De la casa, que arran de les darreres obres que hi féu fer la trobo molt encertada, en tinc un record de nen que encara, ara, a vegades em torna. Darrera la casa dels pares hi ha una sortida de corrals que dóna sortida pel darrere a diverses cases del carrer; casa seva dóna en tot el llarg de la casa en aquesta sortida de corrals, i la paret es de totxo massís, sense arrebossar. Nen encara, em vaig fixar en just dos totxos d'aquesta paret, un sobre l'altre i que no estan disposats a trencajunts, sinó justament un sobre l'altre. Quantes vegades no hauré perdut una estona per localitzar, aquests dos totxos en tota la paret del costat de Ca l'Adolfo.

El record i agraïment final que li tinc, és que ell fou una mica responsable que m'animés a escriure una secció fixa a la revista, que vaig començar el 2013. Més de 40 escrits, on ell sempre hi ha estat una mica.

L'HOMENOT QUE ESTIMAVA LA VIDA

Felip Gallart Fernàndez

De ben petit L'Adolf Costafreda es va enamorar de les paraules. Les paraules en un calendari en català, en la lectura clandestina de la revista *Patufet*, en els llibres d'aventures de Folch i Torres, en la veu de la seva padrina Maria, que sabia tantes cançons i a qui tant va admirar sempre. Ben aviat es va despertar dins seu un amor apassionat i incondicional per les paraules i pel particular dring de la seva llengua. Rere les paraules hi havia una gent que generació rere generació havia donat un nom a cada eina, a cada animaló, a cada planta, a cada arbre, a cada tossal, a cada racó que l'envoltava. No s'havien deixat res: tot tenia un nom precís i una expressió exacta. La seva gent eren pagesos humils i el seu era un país tan sotmès que perdia les paraules. Les paraules eren escarnides, menystingudes, prohibides de dir i d'escriure sinó era en secret o a mitja veu. A Catalunya l'havien convertit en un erm on esborraven les paraules. L'Adolf va prendre consciència que calia, com deia Espriu, salvar els mots, recuperar el nom de cada cosa. Per salvar les paraules calia salvar el país i per salvar el país calia salvar les paraules. Calia, segons el mateix poeta, seguir el recte camí d'accés al ple domini de la terra. Calia, va interpretar, treballar perquè Catalunya algun dia pogués decidir i fos plenament sobirana per fer-ho. Aquesta va ser sempre la seva gran fita, el sentit del seu treball i de la seva lluita. El camí cap on va orientar tots els seus passos.

Divendres cultural a *La Femosa*

Pràcticament autodidacta, gràcies a una intel·ligència i una sensibilitat despertades i naturals, una memòria prodigiosa, una set insaciable de coneixements i d'estudi i una voluntat ferma i decidida, inesgotable, l'Adolf es va fer a ell mateix. Va estudiar la llengua, la literatura i la història del seu país. Va aprendre a conèixer-lo i a estimar-lo. Va superar la seva tímidesa,

les seves pors, els complexos dels qui provenen d'una cultura minoritzada i en perill d'extinció. Res no fa més fortes les persones que el saber i els arguments i amb aquestes armes va plantar cara. L'Adolf va revolucionar la cultura artesana amb l'acció d'un grup catalanista i progressista: *L'Agrupació Cultural La Femosa* i en va esdevenir ànima i motor. Amb el *Grup de Recerques Arqueològiques* van gratar bancals, tossals i comes per transcriure la veu de les pedres, de l'argila i dels metalls i van fundar el *Museu Arqueològic*, la gran fita cultural d'Artesa. Com alcalde del primer consistori democràtic va aconseguir posar les bases de la democratització de l'ajuntament i de la dinamització cultural artesana després de la llarga i tenebrosa nit franquista i realitzar obres tan cabdals com la construcció dels actuals dipòsits i la popularització d'una Festa Major que agonitzava.

Els seus articles a la revista *La Femosa* són incomputables. De fet l'Adolf n'ha estat el màxim col·laborador, el més prolífic, el més actiu i entusiasta, amb escrits on donava la seva visió, sempre crítica i respectuosa, dels temes que preocupaven al poble, perquè pel damunt de tot ell volia millorar-lo, fer-lo més culte, més sensible, més digne i més capaç. Els seus treballs en el camp de l'arqueologia, del folklore, de la recuperació de cançons, de costums, de jocs i entreteniments i de la gastronomia conformen un corpus que fan que Artesa de Lleida sigui, segurament, la localitat que compta amb la col·lecció més completa i detallada del país. L'obra de l'Adolf és variada, immensa, ciclòpia, gegantina. Tant que l'Adolf mereix el qualificatiu d'homenot en el sentit que Josep Pla va donar del terme. L'Adolf Costafreda és l'homenot que més va treballar perquè Artesa superés el conformisme, la ignorància i el negativisme de la llarga nit franquista. I després també de la nit dels nostres temps, la d'aquesta època mal anomenada democràtica, perquè l'ombra del franquisme és molt allargada i sempre es projecta amenaçant el nostre l'horitzó. L'Adolf és el gran homenot d'Artesa de Lleida.

L'Adolf Costafreda era de tracte més aviat aspre i eixut, poc donat als afalacs i a les expansions sentimentals. Dintre seu, però, hi havia una gran passió, un gran amor per la terra, per la natura, per la pagesia, per la gent, pel seu país, per la seva família, pels seus amics i pel seu poble, els seus grans eixos i referents vitals. L'Adolf també escrivia versos i contes deliciosos. Hi ha un poema seu, que el Jordi Oró va musicar,

que és el que al meu entendre reflecteix millor la seva personalitat. Un cant a la vida i al compromís. Es titula *Estimo la vida* i diu així:

*A cops patint,
i a cops amb alegria,
pausadament,
vaig construïnt la meua vida.
No m'importa que el camí sigui llarg,
ni em fa por el treballar per assolir
aquest desig d'un demà menys amarg
tot forjant-me a poc a poc l'esdevenir
Estimo amb massa força aquesta vida
per deixar el meu destí treballant sol.
Jo no vull viure amb l'esperança oprimida,
ja que també per a mi surt la llum del sol.
És cert que per reeixir s'ha de se fort
i no dubtar mai ni un sol instant,
ni esperar dels estels bona sort,
però sí del treball lent i constant.
Ja sé que com humà sóc limitat
i com és de difícil tòrcer el rumb,
quan hom ve, com jo, d'una societat
que només fa llum al qui ja té llum.
Però tant se val, sóc jove i tossut,
i amb una gran força que m'encén el pit.
Jo sóc rude i de paraules eixut,
però estimo, estimo, amb delit.
Estimo la terra i la gent
i estimo amb força el meu país,
estimo l'aigua, la boira i el vent
estimo la vida i vull ser feliç*

Presentació del llibre *L'ametlla queixalera*

No volia escarafalls. Defugia els honors, els discursos, els homenatges, els afalacs i les prebendes. Era la personificació del compromís. Ens queda el consol del seu exemple i de la seva obra. És feina nostra seguir endavant amb el seu llegat, tot i saber que el seu buit no el podem omplir mai del tot, perquè l'Adolf no té recanvi, perquè ell ha estat el nostre homenot més gran i singular. L'homenot que estimava apassionadament el seu poble, el seu país i la seva llengua. Estimava la vida. Això és tot.

DEL BURÍ DE SÍLEX A LA CASSOLA DE TROS

Mateu Esquerda Ribes

Amb tristor rebia un matí (per part del Josep Gallart) la notícia del traspàs de l'Adolf Costafreda, amic, company i, en diversos temes, mestre.

Els anys pesaven a la seva esquena i ja en la darrera visita (immersos de ple en el trasbals social produït per la Covid) em vaig adonar del seu desmillorament...i de com ell n'era conscient.

Però sempre t'agafa per sorpresa la notícia que mai voldries que arribés.

Tot el que podria dir aquí de la seva persona, personalitat i obra, estic segur que ho poden explicar molt millor -i així sortirà reflectit a la revista La Femosa- diversos companys artesencs que hi han estat més a prop i més temps.

Per no repetir tot allò en què va deixar tanta petjada, deixo doncs que ells i elles ho comentin... i alhora me'n faig partícip ja per endavant.

Però sí voldria sumar-me al seu record i petit homenatge amb un relat breu, la gènesi del qual va sortir de la seva ment, i que un dia em va contar mentre remenàvem... peces de sílex, fragments de ceràmica i alhora records de la pagesia d'abans.

Adolf, gràcies per tot el que vas aportar a la meua vida !!!

RELAT: CONVERSES AL VOLTANT D'UNA TAULA

Era una matí plujós de diumenge en que, asseguts entorn d'una taula del local de *La Femosa*, un grup de companys "pedraferits" deixàvem discórrer, com si del propi temps es tractés, les nostres idees amb veu alta, com les gotes d'aigua que esclafien -punyents- al paviment exterior.

Hi havia damunt de la taula, a més a més dels gots mig plens i un reguitzell de botelles buides de cervesa, una trempada xerrameca en què qüestionàvem, al ritme descompassat dels trons i llampecs, un grapat de temes dels que sempre solen sortir, com els cargols, solament els dies de pluja.

I parlant de l'aigua, entrà a la conversa (o tal cop hi va sortir -que tant se val en aquest o qualsevol altre cas-) una historieta curiosa, relacionada amb el riu Set, petit rierol que travessa la comarca garriguenca, i que tantes vegades havíem explorat en la nostra tasca de recerca.

L'esmentada contalla, a càrrec de l'Adolf Costafreda, es referia a un esdeveniment senzill, simple, que no pretenia anar més enllà de la pura anècdota. Ocorregué força anys enrere, sens dubte abans de l'última guerra, referència obligada en qüestió de coses antigues.

Si mal no recordo, devien escaure's els fets referits durant el temps d'estiu, a finals de Juliol, perquè segons comentà, els pagesos, homes i dones, es trobaven ocupats en plena temporada de batre,

passant moltes més hores a l'era que no pas al poble. I és que aquell treball, tan feixuc però alhora imprescindible per la bona marxa de l'anyada, els tenia tot el dia enfeinats. En aquesta estampa rural esdevingué la trama del relat:

Tres galifardeus -ben just arribarien a sis pams d'alçada-, cadells esbravats abans d'hora, que per la curta edat, o ves a saber amb quines de les seves tramoies s'havien salvat aquell dia d'anar a l'era, com de costum, passaven l'estona jugant pels carrers de terra ferma, sempre tan ben escombrats i ruixats des d'abans d'alba, pràctica habitual de totes les veïnes, en aquest cas les més velles, a l'aixecar-se del llit.

Ves per on, als vols de mig matí aquells jovencells decidiren, tot i la prohibició continuada dels seus pares, anar-se'n fins als vorals del rierol, que desfila ensopit ben a prop, tan sols a un cop de pedra dels últims corrals de les afores. Donant tombs van arribar-se fins a la petita resclosa, coneguda per tothom com "la peixera", plena d'una aigua clara i fresca que incitava a remullar-s'hi en aquelles hores en què el sol ja començava a escalfar. Però no era aquesta la seva intenció. Es veu que ho tenien tot ben preparat des del dia abans: volien anar a pescar, atrets per la munió de peixets que s'amuntegaven en època de poc cabdal al recer del toll, i que de tant en tant apuntaven desvergonyits, tallant l'aigua amb el seu perfil d'estilet i la cua bellugadissa, enfonsant-se i desapareixent tot seguit entre les clapes de *siscars* i senill que a les voreres es criava.

Els vailets tenien amagats en bon lloc uns aparells matussers, emprats ja en d'altres aventures similars, fets de canyes tallades a la ribera, i apanyades amb un tros de fil de pescar i uns hams vells refusats de sap qui, aprofitats per l'ocasió. Per esquer portaven un pot ple de cucs que la tarda anterior aconseguiren cavant la terra fresca al racó d'un femer. L'entremaliadura estava a punt de solfa, com si es tractés d'una competició, a veure qui en pescaria més... o millor dit, qui seria el que en pescaria menys, que sona més punyent, el qual s'enduria al capdavall la befa dels companys; encara que en aquest cas tot apuntava a donar per descomptat abans d'hora qui perdria, com ja veureu.

Mateu Esquerda amb els membres del Grup de Recerques La Femosa

Observem detalladament per uns instants a un dels protagonistes, en Quimet, des de sempre el més desafortunat de tota la colla. Tenia un caràcter introvertit, i el seu posat sonso i ensopit, marcava a mil hores vista una ineptitud inusual per la seva edat. Tan sols els esforços continus dels pares per veure'l ben eixerit, i algun que altre rebot esporàdic, aconseguien la fita que el noi participés activament dins dels jocs propis de la quitxalla, tot i que de tant en tant, com ara avui, corria el perill de deixar-se emportar, mansament, per les trapelleries dels seus amics.

Mai en la vida havia aconseguit pescar res, a no ser les incessants mostres de l'escarni general, contra les quals semblava vacunat, ja que entomava, manyac, tot el que li queia. Potser per aquests fets, repetits tantes vegades, estava molt tocada la seva pròpia estima; i potser per no sentir-se encara més avergonyit de la seva poca traça, de la qual segurament n'era del tot conscient, el cert és que en aquesta ocasió va anar força ràpid a l'hora de llençar la canya, buscant la recompensa que el lliurés de l'apegalosa malastrugança i les burletes posteriors.

Però una vegada més la sort li girava l'esquena. Passava ja vora d'una hora des que començaren, i en Quimet encara no s'havia estrenat. Canviava de lloc diverses vegades, pujava i baixava la canya sovint intentant cridar l'atenció dels peixos, resava

a veu callada mil pregàries per tal que piquessin, els ho demanava quasi per favor...no hi havia manera. Mirava mentrestant, de reüll, envejós, com els altres ja en tenien un parell cadascú, i s'adonava, impotent, com el ulls punyents dels companys i les seves sortides sarcàstiques anaven afeblint un cop més el seu ànim.

Ja era vora de migdia. Els pares els esperarien a l'era per dinar i no era qüestió de tibar massa la corda de la seva paciència. Decidiren doncs donar per acabada la pesca, més quan altra vegada es veia tan clarament el perdedor. Les burletes contínues dels companys mentre amagaven les canyes rere d'unes bardisses arribaren a tal extrem que el Quimet, enfurismat... i emprenyat amb si mateix!, per un instant es rebel·là contra la feblesa de la seva ànima, i es va jurar no moure's d'aquell lloc de cap de les maneres fins aconseguir pescar-ne un. Ni la por als reganys segurs dels seus pares si no acudia a l'hora, ni les paraules dels amics, que volien de totes formes emportar-se'l per no ser descoberta la pilleria, aconseguiren que canviés d'opinió.

- Dons aquí et quedes!- digueren amb sorna, tot rient-se'n. I deixant-lo ben sol, agafaren el camí de tornada cap al poble. El Quimet, ferit el més profund del seu amor propi, llençà amb força la canya una vegada més, buscant capturar el maleït, (o tal vegada beneït) peix, a la vegada que es prometia, obstinat, allò que es diu de *guanyar o morir!*. Com devia estar el seu cor...

Encara no s'havien allunyat un parell de minuts els seus companys quan de sobte el fil de la seva canya començà a tibar. Ves per on, ell ni s'ho creia.

- A veure si n'haurà picat algun - s'exclamà a ell mateix, incrèdul.

Poc a poc, tremolant, va anar reculant i estirant canya i fil, fins que un peixet diminut, escarransit, aparegué en la transparència de l'aigua cuetejant amb força, atrapat en l'ham.

Quina il·lusió!...Per fi ho havia aconseguit! ...ja no feia porra de nou!

- Si ara em veiessin els amics - sospirà - per què havien d'haver marxat?-. Si haguessin esperat un xic més, aleshores, pensava, ja no se'n riurien de la seva mala sort... Per fi ja es considerava com ells...

Amb tot aquest seguit d'idees, i tantes d'altres que en uns instants li travessaren l'esperit, continuà traient amb molta cura el peixet de l'aigua. Ja era seu. Ja el tenia entre les mans. Aquell peix era per uns

moments el seu déu, la seva salvació. ¡Quina alegria més grossa!.

Anava acarant-lo mentre notava aquella pell lliscosa intentant encara alliberar-se de les seves mans tremoloses... i pot ser per aquesta raó, o ves a saber per què, el cas és que el peix li donà una batzegada sobtada, i... se li va esmunyir... tornant d'un salt dins l'aigua del bassol, on a l'instant desaparegué de la seva vista.

¡Com va quedar el Quimet!... amb un pam de nas. Ell, que per fi havia aconseguit la proesa de pescar-ne un...i ara de cop i volta se li escapoleix. En un moment fugiren els déus, la salvació, l'alegria... I el que més l'empipava no era l'haver perdut el peix en si, (però sí quan el tenia a les mans li donava inclòs llàstima el fet que es morís, amb el bonic que era), el que més li molestava era perdre l'única prova fefaent de la seva gesta.

Però ell una cosa sí la tenia ben clara i segura: que per fi n'havia pescat un!. Ell havia assaborit el triomf, passejant-lo per les seves mans, un altra cosa era... que el destí li jugués una mala passada i retornés el peix a les seves aigües.

Potser per aquesta sensació fàtua de glòria, encara que tan efímera, potser perquè era conscient del perill d'arribar massa tard, o perquè s'imaginava que els seus amics encara no serien gaire lluny i podria contar-los la seva proesa encara calenta, la qüestió és que amagà ràpidament la canya i corregué cap al poble. Per ell la prometença de pescar-ne un, ja era complerta.

Quan entrava al primer carrer aconseguí veure els seus amics. La il·lusió, mig malmesa per la por de no arribar a temps, li retornà.

- ¡Eh, espereu-me! cridà. ¡Eh, que n'he pescat un!, em sentiu?, n'he pescat un!.

Els seus amics, tot sentint-lo aturaren el pas, esperant-lo.

- Vols dir que no ens enganyes?- l'interrogà un d'ells,

- A veure, on és el peix que dius que has pescat?
- digué l'altre.

I ell, emmurriat, sospirà... - sí, sí que l'he pescat, però... quan ja el tenia a les mans... l'he deixat anar... bé, o potser se m'ha escapat...

- Ja!, digué un amic a l'altre, veus com jo tenia la raó?; ja t'ho havia dit, el Quimet ens vindrà amb la història que n'ha agafat un i que després se li ha escapat. Et penses que som carallots?, com vols que ens ho creguem?.

I tot seguit es posaren a riure's d'ell tan fort que el Quimet altre cop s'averkonyí de tal manera que no va saber que respondre. Més condolit per la incredulitat dels companys i per la seva impotència davant les burles, que no pas per la pèrdua del peix en si, va enfilar amb el cap cot i els ulls plens de llàgrimes fins a l'era on l'esperaven els pares.

Mateu Esquerda amb els membres del Grup de Recerques La Femosa

¡Pobre Quimet!. Sort que el vent de garbí de la tarda va endur-se la seva pena d'infant, i els jocs amb d'altres companys l'ajudaren a oblidar aquella nova frustració.

Però aquell fet sempre li quedà gravat, i ja era ben gran i molt més eixerit (que tot arriba) quan encara comentava si s'esqueia l'ocasió: - La veritat, si és que realment existeix, no sol servir per a tothom, només cadascú pot conèixer la seva.

Aquesta fou una de les historietes que sorgiren aquell matí al voltant de la taula. Em sembla que tot seguit vam parlar de creences, de religions, dels secrets de la vida, segurament influïts pel sabor amarg de les cerveses. Si us he de dir la veritat, ni tan sols ho recordo. Com sol passar, cadascú devia dir la seva.

A fora encara plovia. D'això sí que n'estic ben segur, doncs vam haver de sortir a buscar el fogó de butà on havíem de coure la cassola de tros.

De l'àpat... de l'àpat en si, volia principalment parlar-vos-en al començar a escriure, però ara prou m'adono que me n'he anat per les rames (en aquest cas vora el corrent minso d'un rierol). Tot i que ja us ho podeu imaginar fàcilment. Una cassola boníssima, l'Adolf hi tenia la mà trencada a l'hora de fer-ne. I com que va començar un xic tard, la gana encara la va fer més apetitosa. Ensumeu, en aquestes últimes ratlles encara es pot percebre la flaire d'aquell bon tiberi. Jo l'he amanit tan sols un xic amb aquesta contalla, doncs la conversa també forma part de la menjada, i us ho asseguro, aquell migdia ens donàrem un festí de veritat.

EN RECORD DE L'ADOLF

Jordi Oró Puig

Un dissabte al matí de l'any 2019 quan el meu cosí, Sisco Bonet, i jo estàvem a punt de començar a esmorzar en un bar de Lleida, es va presentar al nostre davant un senyor i després de saludar-nos va dir, encarant-se, a mi... -Que ets el Jordi Oró d'Artesa de Lleida? Al rebre la resposta afirmativa va dir Me'n recordo molt de tu Jordi, i de les cançons tan boniques que cantaves, ho feies molt bé! Sabies connectar amb el públic, i les lletres de les cançons eren també molt boniques i tenien molt missatge.

Va acabar dient-me si es podia fer una foto amb mi, i jo, òbviament vaig acceptar, i em vaig posar estarrufat com un gat quan l'amanyagues.

Quan va acabar l'esmorzar, i de tornada al poble, vaig començar a pensar en els meus temps de cantautor. Tot va ser quan feia el servei militar a les casernes de l'altiplà de Gardeny, a Lleida. A la companyia on era destinat, hi havia un soldat de les comarques orientals de Catalunya que cantava en català i s'acompanyava amb una guitarra. He de dir que jo abans de conèixer aquest noi no tenia cap inquietud per la cultura catalana. Quan vaig sentir aquell xicot com cantava "La guitarra" del Joan Manel Serrat, vaig quedar molt impactat.

Com que ja dominava una mica la guitarra clàssica, no em va costar gaire de començar a interpretar algunes composicions dels cantants famosos de la Nova Cançó Catalana.

Va ser el mes d'agost d'aquell mateix any, en un permís que em van concedir que vaig fer un recital de versions de cançó catalana a Artesa. Tot plegat era un acte informal, ja que es va fer a la sala del Museu de Prehistòria, no hi havia ni cadires, i la gent van seure a terra.

Recordo que al costat meu es va posar l'Adolf, que m'observava amb molta atenció. Em ve a la memòria que els assistents s'anaven passant una bota de vi l'un a l'altre, fent rotllana. Va ser un acte molt bonic i crec que, fins i tot, vaig agradar.

Quan vaig acabar el servei militar, una nit de tardor de 1973, l'Adolf es va presentar a casa meua amb dues poesies per si les volia musicar, i també em va deixar un llibre del metge i poeta lleidatà Marius Torres, i em va dir Mira Jordi, a mi no m'agrada gaire

la música, però t'he fet dues poesies per si les vols musicar, i també et deixo aquest llibre de Marius Torres on hi ha poesies molt boniques, per si en vols musicar alguna.

Jordi Oró. Fotografia de Carmel Biarnés

Les poesies que em va lliurar l'Adolf es titulaven M'agrada ser pagès i l'altra Estimo la vida. Tot aquell hivern vaig estar treballant aquells poemes que, per cert, els trobava molt bonics. També vaig optar per musicar una poesia del Marius Torres, titulada Molt lluny d'aquí. El primer diumenge del mes d'abril de 1974, vaig anar a cantar en un recital de cançó catalana al claustre de la Seu Vella de Lleida.

En aquest esdeveniment, em van acompanyar l'Adolf i el Josep Maria Costafreda Oró i molta més gent de l'Agrupació Cultural de La Femosa. El concert va anar molt bé i la gent em va aplaudir molt. Els feia gràcia que un noi que deia que era pagès cantés unes cançons tan interessants.

Les cançons amb la lletra de l'Adolf van impactar molt a l'audiència i a l'acabar molts noies i noies, la majoria estudiants, van venir a felicitar-me.

Aquella primavera vaig anar fent recitals de cançó catalana amb altres cantants del pla de Lleida, entre ells el Josep Borrell. No us espanteu que no era el Xulo de la Pobla de Segur, sinó el Josep Borrell Xeric, docent, escriptor, poeta, músic i bona persona i molt més decent que aquest paio del poble que està entre els rius Noguera Pallaresa i Flamisell.

Al mes de maig de 1974 l'Adolf em va dir: Jordi! Vols anar a cantar al Centre Lleidatà de Barcelona? I òbviament que li vaig dir que sí. Em va explicar que

els seus parents, que vivien a la ciutat comtal, eren socis d'aquest lloc i que si jo volia m'hi inscriurien en un concurs de cançó catalana, on hi hauria altres concursants.

I dit i fet, al mes de juny l'Agrupació Cultural la Femosa va contractar un microbús per a trenta persones i un dissabte d'aquest mes vàrem anar cap a la ciutat Cap i Casal de Catalunya. Hi havia un gran ambient en una sala molt gran, i els cantants i grups musicals ho varen fer molt bé.

Quan em va tocar a mi, vaig cantar el millor que sabia, i la gent em va aplaudir molt, i jo vaig sentir la mateixa sensació que en el recital de la Seu Vella de Lleida. Es a dir, com podia ser que un noi que era pagès podia fer aquelles cançons amb una lletra d'un missatge tan directe i bonic i que agradés a la gent. El veredict del jurat va ser que donaven el primer premi al Jordi Oró d'Artesa de Lleida. Tots els seguidors i seguidores del poble i la majoria de la gent del centre es van posar molt contents que donessin el primer premi a un jove cantant pagès de les Terres de Lleida. M'he oblidat d'explicar que els seguidors dels altres grups van protestar molt ja que consideraven que estava endollat al ser de Lleida.

L'Adolf, tot i que com he dit la música no li agradava gaire, estava contentíssim. S'adonava que aquell dia era una data important per l'Agrupació Cultural la Femosa i per al poble d'Artesa de Lleida i que s'havia fet país.

A la tardor de 1984 el Felip Domènech va tornar de la mili i també em va acompanyar a molts pobles a cantar, entre ells Balaguer, Cervera, Agramunt entre altres.

Jordi Oró al recital de canço al claustre de la Seu Vella

L'estiu de 1975, l'Adolf em va dir si volia anar a Ascó, amb ell i el Josep R. Gallart Fernández com a xofer. L'Adolf volia que el seu amic Carmel Biarnés

Jordi Oró al recital de canço al claustre de la Seu Vella

en conegués. De fet hi vàrem anar més de dues vegades a visitar aquest amic tan entranyable de l'Agrupació Cultural La Femosa. Un dels viatges va ser molt bonic, ja que vàrem anar a recollir el Carmel al seu poble, i vàrem anar a La Figuera, que era Festa Major, i a la tarda havia d'actuar en un recital de cançó catalana. Tot plegat va ser inoblidable.

Em va impressionar molt creuar l'Ebre en una gran barca que portava els vehicles i carros amb mules d'un costat a l'altre del riu. Aquesta gran barca estava enganxada en una altra sirga que creuava el riu i al girar el timó la mateixa força de l'aigua empenyia la plataforma cap a l'altre costat. Un cop a l'altra riba del riu vàrem agafar direcció cap a La Figuera.

Jo en aquell poble del Priorat, que és dalt d'una serra molt alta, no hi havia estat mai i, de fet, no hi he tornat més. El Carmel em va dir que des d'aquell lloc tan alt es veien cinc o sis províncies. No es diu províncies, que vol dir vençut! Li va contestar l'Adolf. Es diu demarcació va acabar dient l'Adolf i tots vam riure.

El Carmel tenia un parlar molt bonic, com si fos una mica valencià. Sempre solia dir "txeic" per dir noi. En alguna ocasió l'Adolf m'havia dit que li feia molta gràcia com parlaven els valencians. En algun moment el Carmel va recitar una cobla que ens va agradar ja que érem al lloc més apropiat. Deia així: "La Figuera n'és molt alta, Cabacés molt amagat, la Bisbal en una roca i Margalef en un forat". Jo del temps que havia tractat a l'Adolf ja sabia que li agradaven les colbes, els refranys i les frases fetes catalanes.

No puc oblidar el recital de cançó catalana d'aquella tarda en aquell poble del Priorat. Primer va actuar el Celdoni Fonoll, recitant poesia i acompanyat d'un guitarrista. Va interpretar una poesia del Màrius Torres titulada Vespre que em

va agradar molt. Més ben dit em va impactar. He de dir que després de molts anys jo també he musicat aquella composició i estic molt content d'haver-ho fet.

Fins ara he escrit una mica d'aquells anys que vaig cantar arreberat per l'Adolf, el Felip Domènech i altres membres de l'Agrupació Cultural La Femosa. Però ara vull escriure més sobre l'Adolf intel·lectual, l'Adolf historiador, en una paraula l'Adolf autèntic, amb tot el seu bagatge cultural, i que amb la seua humilitat, mai, mai, es va vanagloriar, ni presumir de res.

Encara recordo que al mes de febrer de 1969, vàrem treballar plegats, fent neteja i traient fang a mà del Canal d'Urgell. Com que ell era un veterà en els afers de netejar sèquies "l'limpiar les secles" com diuen els pagesos, em va ensenyar algunes tàctiques amb el maneig del xapo, i em va donar uns consells molt útils perquè no em quedés endarrerit en la feina que m'assignava el canalista. També vaig observar que l'Adolf no era un pagès normal i corrent com els altres, ja que parlava d'arqueologia, de museus, de la llengua catalana. Els altres pagesos li deien perquè coi havia d'anar a buscar pedres al despoblat de Margalef amb tantes que n'hi havia al terme d'Artesa.

Recordo que al vespre del 5 de gener de 1985, va fer una nevada d'aquelles que marquen època. La neu va durar molts dies tapant els camps congelats i va tenir conseqüències negatives en tots els sentits. Va matar per congelació oliveres i va rebentar canonades de plom de l'aigua potable, ja que les temperatures a les nits van baixar fins a més de deu graus negatius.

Com que no es podia anar a treballar al tros, jo cada tarda anava al local social de La Femosa, que en aquells anys estava al carrer del Castell, cantonada amb el carrer Ginesta i em trobava allí amb l'Adolf, que ja tenia l'estufa encesa.

Abans de continuar, he de dir que la meua relació amb l'Adolf no sempre era una bassa d'oli, i a vegades ens enfadàvem. Ell també tenia les seues coses, com tots els mortals. Però he de reconèixer que no era rancuniós i que l'enuig aviat li passava. A vegades m'explicava coses de casa seua, com per exemple que la seua família era singular, ja que la seua mare havia set molt de missa, sermó i rosari i el seu pare renegava com un dimoni del Pere Botero. Quan algun veí li deia en broma "Dolfo que en portaràs pocs de capellans al teu enterrament" ell contestava "un i mut".

Les tardes d'aquell mes de gener amb els camps plens de neu se'm feien curtes al costat de l'Adolf i l'estufa ben encesa. A vegades li feia broma i li deia que era el Salvador Espriu artesenc o que era l'Adolf de la sèquia "secla" i ell es posava a riure. També li feia alguna pregunta en broma, com per exemple "Que diuen els de la vall de Vinaixa?" (el rierol de la Femosa naix en aquest poble i rega molts jornals de terra del terme d'Artesa i Grealó i el em contestava "recollons Xalep sempre estàs carregat de romanços!") Quan jo li preguntava "Que diuen els de Cal Manyana?", ell em contestava "jo no soc de cal Manyana, soc de cal Peix!". Cal Peix era la casa de la seua mare i estava ubicada al carrer de la Vileta. Com que jo sempre he set una mica, o bastant, batxiller, no parva de preguntar-li esdeveniments de la història de Catalunya. Començant pel segle X quan Guifré el Pilós amb els quatre dits ensangonats marcava la senyera de Catalunya. L'any 1150 el casament de

Jordi Oró i Adolf Costafreda

Ramon Berenguer IV amb Peronella d'Aragó, filla del rei Ramir el Monjo i l'Adolf sempre m'explicava que molts historiadors estaven d'acord amb aquest enllaç i altres no, en el sentit de Catalunya. També em va explicar la derrota del rei Pere el Catòlic l'any 1213 a la batalla de Muret, on aquest rei catòlic havia anat a defensar el càtars. L'Adolf tenia molta simpatia per aquest poble que volien viure al marge de les ordes del Papa de Roma. A part Jaume I, que era fill de Pere el Catòlic, va viure al castell de Montsó, custodiat pel frares templers i va conquerir Mallorca i València, a l'Adolf li queia bé el rei Pere el Cerimoniós, sempre em deia que el regnat d'aquest monarca, al segle XIV, va ser el que va donar més esplendor a Catalunya, ja que les naus catalanes amb els soldats i mariners almogàvers van conquerir molts territoris de la Mediterrània, lluitant i cridant desperta ferro!!! Quan parlàvem del compromís de Casp de l'any 1412 s'enfadava, ja que no podia entendre, com en aquell conclave s'escollís un rei castellà aliè a les tradicions i cultura catalanes, per ser rei de la Confederació. Sempre em deia que el Compromís de Casp va ser el punt d'inflexió de la decadència de Catalunya.

L'Adolf trobava malament que el rei Ferran d'Aragó i Catalunya, l'any 1469, es casés amb la reina Isabel de Castella. Però dit això reconeixia que el rei de la dinastia Trastàmara era un gran estadista i que va fer molt per solucionar el problema dels remences amb la Sentència de Guadalupe. M'explicava que els cortesans de Toledo no el podien veure i es burlaven d'ell dient-li "El Catalanote".

El segle XVI enl passava de puntetes, ja que la decadència de Catalunya anava en augment i la dinastia castellana dels Àustries tampoc no eren germanetes de la caritat, encara que admetia que els Borbons havien estat pitjor.

Vàrem tenir moltes tertúlies sobre la guerra dels Segadors (juny de 1640). Estava molt ben documentat, em deia que al Tractat dels Pirineus del 1659, la corona castellana va perdre bous i esquesques, ja que aquest pacte constava que havien de cedir les comarques del Rosselló, el Vallespir, etc a França.

Quan arribàvem a la guerra de Successió i la victòria del rei tirà Felip V es ficava molt trist.

He de dir que l'Adolf amb tot el seu sentiment que tenia de catalanisme i separatisme radical, mai, mai li vaig sentir una expressió adversa i de ràbia contra la metròpoli castellana. Per mi el seu lema era "Fer país i fer cultura i no perdre el temps criticant i odiant els enemics de Catalunya" Jo crec que per l'Adolf ignorar la metròpoli de la Meseta

Ibèrica era la millor tàctica per defensar Catalunya i la seua cultura. Dels Borbons en parlava poc, tan sols em deia que el rei castellà Fernando VII va ser un tirà, ja que després que els seus súbdits l'ajudessin a derrotar els francesos, a la Guerra de la Independència, els va fer córrer el bastó regnant amb el despotisme més cruel. Li agradava molt que els francesos anomenessin la demarcació de Lleida com Les Boques de l'Ebre.

Jordi Oró cantant a la presentació del llibre *L'ametlla queixalera*

Podria explicar moltes coses més de les converses que vaig tenir amb l'Adolf aquell llunyà mes de gener nevat del 1985, com per exemples la seua opinió sobre la Guerra Civil espanyola de 1936-1939. Ell sempre argumentava que si el president Macià hagués set viu Catalunya no hauria entrat en Guerra contra els insurrectes franquistes. Jo en aquesta opinió discrepava radicalment, ja que coneixent els sanguinaris que eren els generals sublevats els 18 de juliol de 1936 no haurien volgut pactar mai res, i menys amb els catalans separatistes. Ja per acabar sols em queda tornar a ressaltar que l'Adolf no era un pagès normal i corrent com els altres, ell era un agricultor, que per les circumstàncies de ser fill mascle en una família nombrosa li havia tocat ser pagès. En la meua opinió l'Adolf hauria volgut ser, per exemple, un arqueòleg o un activista cultural.

En resum l'Adolf volia ser un home de lletres i de ciències socials. Jo sempre li hauré d'estar agraït per tot el que em va ensenyar. Una de les coses que vaig aprendre més d'ell va ser a tenir inquietud per la cultura, tenir inquietud per aprendre. En una paraula tenir inquietud per estimar l'art i la vida.

Poques persones han estimat tan Catalunya i la seua cultura com l'Adolf i sense demostrar ni presumir de res. Per això li dono les gràcies per tot el que ha fet i li dic que sempre el recordaré i l'estimaré.

ADOLF COSTAFREDA i CASTILLO IN MEMÒRIAM 4-11-2020

M. Assumpció Cornadó Lladó

*Adolf, amb dolcesa de cor,
vetllant els somnis
i amb la lluna i els estels
jugant a fet i amagar
entre els núvols,
te n'has anat per un camí
traçat de brisa i perfumat d'espígol.
Un camí que buscant quimeres,
lliscant carenes,
baixant als rius,
et durà fins al cim definitiu.
Dia a dia,
trenarem records del teu cor generós,
de la teva infinita bondat,
de la teva humil saviesa,
de la teva gran estima
per la família, amics, poble,
llengua i patrimoni.
Adolf, sempre et recordarem*

*amb la metàfora del teu somriure
esbiaixat d'amor,
i amb unes mans
que per a tots van esdevenir,
generosa terra d'acollida.
Adolf, han passat ja uns dies
de la teva partença,
però encara avui repiquen
ens els nostres cors,
el dolor i l'enyorança
pel teu trist comiat.
Però malgrat tot,
sempre sobreviuràs
en la bellesa dels instants,
en cada revista de la Femosa,
en cada vers d'un poema,
perduran per sempre més
en l'eternitat de l'Amor.*

ADOLF COSTAFREDA, UN HOMENOT D'ARTESA DE LLEIDA

Miquel Torres i Benet

President del Grup de Recerques de les Terres de Ponent

Sempre m'ha cridat l'atenció el fet com un senyor d'Artesa de Lleida i alguns companys seus es varen inscriure i formar part del Grup de Recerques de les Terres de Ponent, amb seu social a la comarca de l'Urgell. Ens separaren quaranta quilòmetres o més, però la distància no va ser mai un impediment per promoure el contacte cultural i l'amistat amb un ampli ventall d'amics i coneguts que va fer en el Grup de Recerques.

L'explicació és bastant fàcil: l'Adolf era una d'aquelles persones compromeses amb la represa de la cultura catalana i la recuperació de la història del nostre país, Catalunya. Molts dels seus escrits a la revista La Femosa traspuen aquesta connexió, i els seus llibres sobre cultura popular en són un exemple més d'aquest

tasca, on se centra la recuperació de la tradició oral i el sentit catalanista. Fins i tot diria que en els darrers anys dels seu temps vital: independentista.

Estem parlant d'un temps on els lletraferits i historiadors locals buscaven unir-se per treballar pel país i, alhora, donar sortida a les seves inquietuds culturals. Un temps on el que es bellugava a nivell d'estudis locals eren els col·loquis d'història del monaquisme català, i més concretament un de celebrat a Bellpuig entre el 5-8 setembre de 1974, en el qual l'Adolf s'hi va inscriure. En aquesta trobada hi va sorgir l'espurna que va fer gestar el Grup de Recerques de les Terres de Ponent, l'any 1976 i, l'Adolf se'n va fer soci. Ha estat membre del Grup fins al darrer dia i sempre ha estat reconegut i admirat pels seus membres.

Ramon Serra i Adolf Costafreda, dos homenots d'Artesa de Lleida, a les Cadolles, 2004, imatge de la portada del seu article a les Actes de la XXXIV Jornada de Treball del Grup de Recerques de les Terres de Ponent.

Va ser un home molt actiu en els primers anys de recerques, on hi podem trobar diversos articles escrits amb els companys de *La Femosa*: "Mapa arqueològic de la vall de la Femosa", de l'any 1980; "Estudi dels materials del jaciment de La Serra, del bronze final (Puigverd de Lleida, Segrià)", de l'any 1988; "Les Cadolles d'Artesa de Lleida, primera aproximació", de l'any 2004; "Dos jaciments del neolític final de la Torre del Garrell (Lleida, Segrià)", de l'any 2006. A part d'aquests contactes, sovint ens trobàvem en els cicles de conferències del Servei d'Arqueologia de Lleida, on ens saludàvem afectuosament. Crec que ens teníem estima múta.

Moltes coses ens unien a tots els membres del Grup de Recerques, els fundadors i les noves generacions, però és el propi Adolf Costafreda qui en dona la pauta clara del que vol dir ser un historiador local i un activista cultural, en la lletra de la cançó que va escriure *M'agrada ser pagès*, cantada pel cantautor Jordi Oró, i que diu: "(...) Després a la nit i amb els amics, parlem de coses que ens fan neguit, i junts farem treballs que no ens faran rics, però que ens ompliran l'esperit (...)". No hi ha dubte, en paraules de Josep Pla, que l'Adolf era tot un homenot del país.

Tot i així, l'Adolf i els seus companys d'Artesa ja portaven un camí fet: la publicació periòdica *La Femosa*, de l'any 1964, de la qual en va poder celebrar els 50 anys; els *Quaderns d'Arqueologia*, del Grup de Recerques de *La Femosa*, des de l'any 1986; diversos llibres de cultura popular escrits per l'Adolf com *Jocs i entreteniments populars*, de l'any 1997; *El cicle de l'any: feines, festes i costums*, de l'any 2000; *L'ametlla queixalera i altres contes*, de l'any 2016; *Records d'un pagès entre cultius i feines del camp*, de l'any 2018, i *Cuina cassolana d'Artesa de Lleida*, de l'any 2020. Tots ells, dins la Col·lecció *La Femosa*.

Però és a través dels escrits del propi Adolf Costafreda, a la revista *La Femosa*, quan ens adonem del seu imaginari popular i cultural: entre els seus neguits hi trobem articles que giren a l'entorn de personatges del poble, i entre ells, ens crida l'atenció un que versa sobre *La gravadora del Casimir*, una eina indispensable per enregistrar el folklore artesenc i, ara, convertida en una eina abandonada per la tecnologia. Per destacar-ne altres articles d'interessants fem notar "El renom de les cases d'Artesa", i d'altres sobre carrers i urbanisme, un tema molt popular arreu dels pobles catalans que han tractat els historiadors locals; en la mateixa línia ens descriu "Coses del terme", un tema també molt repetit pels estudiosos de la temàtica popular. Ressaltem també "A les Borges xiques guapes", un article que l'Adolf no volia escriure sobre corrandes populars, però que té una gran vivesa. Però, sense dubte, la seva gran passió fou l'arqueologia i es nota en articles com "El contenidor de materials arqueològics", o "El museu local Arqueològic. Vint anys d'una espoliació". També s'atreveix amb articles de la Guerra Civil i, per la novetat, ens decantem per "Un maquis al secà d'Artesa de Lleida". Defugint la cultura popular, s'endinsa amb la literatura i ens parla d'*El Pedrolo i la Capmany*; escriu "Tot Remenant Papers" i reflexiona sobre "Què en farem de la Biblioteca", atesa la seva passió pels llibres i el seu servei com a bibliotecari.

L'Adolf amb els arqueòlegs i arqueòlogues a la intervenció arqueològica de la Vall Major

No podem obviar tampoc la seva ideologia catalanista-independentista, de la qual en fa un bon retrat a "Carta oberta a Esquerra Republicana"; però per lògica institucional, ens hem d'aturar als inicis de l'associacionisme cultural i la història local i aquí, l'amic Adolf Costafreda buida la memòria en *L'Agrupació Cultural de la Femosa. 50 anys de la seua fundació*, indispensable per conèixer la seva inquietud.

Que la terra et sigui lleu, company.

COMIAT AL BON AMIC ADOLF

Pere Terrado Terrado

És aquest l'adéu a la partida sense retorn, irrevocable, definitiva de l'entranyable amic Adolf Costafreda i Castillo que ens ha deixat per sempre. Amb els següents paràgrafs evocaré els records que en aquest moment em venen al cap i d'algunes activitats que vam compartir.

L'Adolf es guanyava la vida fent l'ofici de pagès perquè era de família pagesa. Era de la generació que va haver de patir l'escola de la postguerra, la de la dècada dels anys quaranta del segle passat. Encara que després estigué en un parell d'anys en un convent de frares, ara no recordo quin.

En Pere i l'Adolf a l'entrada de l'estand de *La Femosa* a la plaça de Sant Joan de Lleida

Fou el gran impulsor, junt amb altres, de la vida cultural, en tota la seua extensió semàntica, d'Artesa de Lleida, i aconseguí unes fites culturals i de publicacions que altres poblacions amb un nombre d'habitants moltíssim més elevat, no han pogut assolir.

Culturalment, l'Adolf, era un home fet a si mateix, allò que ara en diuen un *self made man*. Era culturalment polifacètic. Els seus estudis els aprofundia amb lectures complementàries sobre els temes que en cada circumstància li interessaven.

Vaig conèixer l'Adolf deu de fer una cinquantena llarga d'anys a les reunions que cap al final de la dictadura fèiem les persones i els grups de Lleida i les poblacions de la rodalia, que ens movíem per salvar la llengua i la cultura catalanes, cosa que comportava haver-se d'enfrontar, pacíficament i democràtica, amb el franquisme i franquistes de l'època, altrament anomenats feixistes que pretenien el genocidi de la nostra llengua i cultura, que derivà l'acció vers l'exigència de llibertat i democràcia.

Vam sintonitzar de seguida, en molts aspectes que teníem en comú. Especialment el de la llengua, cosa que va donar lloc a una gran amistat. Tot i que ell vivia a Artesa de Lleida i jo a Lleida en vàiem sovint. De tant en tant fèiem alguna excursió. Ara me'n ve una al cap. La que vam anar a les fonts del naixement del riu Llobregat, del terme de Castellar de n'Hug, hi vam anar perquè poc abans havíem parlat del poema de la Renaixença "Lo gayter del Llobregat" i ens va inspirar.

Més sovint ens trobàvem per anar a sopar, cada dues o tres setmanes, algunes vegades ens acompanyava l'amic Ramon Serra, fotògraf de *La Femosa*. Cal dir que els temes de conversa eren molt diversos sobre literatura, teatre, cinema, religió, els treballs o estudis en curs que cadascun feia, etc. Un tema que sempre era present és el de la llengua, especialment referent els aspectes dialectals de pronunciació, d'ús i de correcció.

Un tema que gairebé no tractàvem era el de la música perquè no la sentia, no l'emocionava. Alguna vegada li havia preguntat si no el commovia escoltar música de Bach, Beethoven, Mozart i d'altres, i em deia que no. Cosa que a mi m'estranyava perquè fins i tot, m'emocionava escoltar, en aquella època, una cançó patriòtica com *L'Emigrant*, *El Cant de la Senyera* o *Els Segadors* que m'ennuegava i gairebé em feien saltar les llàgrimes. Tot i això fou un impulsor de la música catalana, especialment la "Nova Cançó", però no per un interès de sentiment personal, sinó per un interès patri.

Amb els anys, a mesura que ens anàrem fent vells, les trobades s'anaren espaiant per dificultats òbvies.

He comentat que l'Adolf culturalment era polifacètic. Que tingué molts camps culturals en què aprofundí els seus coneixements: naturalment començant per la llengua, l'arqueologia, la política, el folklore, la gastronomia, i d'altres que, en aquest moment, no em venen al cap.

En arqueologia feu constants investigacions i descobriments de jaciments i publicació d'articles de les descobertes i troballes i la Creació del *Museu d'Arqueologia* d'Artesa de Lleida.

En política fou un independentista de pedra picada dels de sempre. Fou elegit batlle d'Artesa de Lleida, a les primeres eleccions municipals democràtiques de la postguerra.

En resum l'Adolf fou un bon amic, dels de sempre, amb el qual pots confiar amb el convenciment que no et fallarà. Érem aproximadament de la mateixa edat. Alguna vegada havíem comentat que ens portàvem un any i mig de diferència a favor seu.

Bé Adolf, no cal desitjar-ho perquè segur que descansas en pau després del teu pas per això que en diem vida, en la qual has deixat la teua ferma petjada.

Presentació de la revista *La Femosa*

LA VERITAT ÉS QUE EL MOLL DE LA CARTA ÉS RESPONSABILITAT DE L'ADOLFET; LI'N DEC UNA

Pau Marqués Bisquert

El títol és una cita que he tret d'una novel·leta que vaig escriure fa anys. Sempre, quan algú se'n va tenir la sensació d'haver deixat alguna cosa pendent. Llavors, ens adonem com és d'important valorar els moments i les persones amb qui els compartim. I encara pense en un viatge programat a València que havia de fer mig enganyat, perquè deia que les cames ja no li anaven.

La Mila, el Pau, la Neus, El Josep Ma, L'Adolf, el Jordi i la Irene

Podria parlar de l'Adolf i tot el que ha representat per al món de la Femosa i em repetiria. No sabria parlar d'altres experiències com fan els amics o la família que l'han conegut any rere any, amb les manies que tots tenim i que ens fan més humans. En canvi, sí que puc dir que en els viatges que he fet a Artesa, m'he trobat amb l'home que lligava el món de la pagesia amb el projecte d'un país de futur. Manteníem converses sense principi ni final amb el seu parlar embarbussat, carregant paraules velles que ens instruïen i anècdotes d'un home de combat. Parlava, però sobretot escoltava amb la

Divendres Cultural a *La Femosa*

gana d'aprendre dels xiquets. A més de la bona conversa, sempre hi havia la taula: dos plaers màxims de l'oci com el sentien els romans.

*Som més que el nom en la boca dels altres
o les anècdotes del que hem anat fent,
la força d'un cos que les cames no aguantaven
o un viatge al sud del país sempre ajornat.*

*En la sala buida de *La Femosa*, en silenci,
mentre passem desganats les pàgines del diari,
sentirem com un eco el somriure benigne de qui
ho ha vist tot i no perd l'esperança que anem a millor.*

*Ara que el calendari dirà els dies que han passat,
ara que serem poc més que un silenci en la conversa,
se sentirà carrer avall de la vileta el lent copejar de la mangala.*

*El teu cos lluny del dolor i la soledat adobarà el teu nom
entre la gent. Quants te trobarem a faltar, interessats,
mentre tu t'ho mires plàcid des de l'altura d'un nínxol.*

*Tots plegats camí del riu de *La Femosa*
com una atàvica metàfora de la vida.*

In memoriam

RECORDANT L'ADOLF COSTAFREDA

Albert Calvera Belló

Ens ha deixat l'Adolf Costafreda, d'Artesa de Lleida, un homenot dels que en queden pocs, al qual tenia admiració i estima, no solament pels seus coneixements com a afeccionat a l'arqueologia i tota la tasca cultural que va desenvolupar sinó també pel seu caràcter i humilitat.

Excavacions arqueològiques a l'assentament de Minferri de Juneda

Podria començar destacant-lo com un dels pioners i un dels millors coneixedors dels contextos arqueològics de la conca de la Femosa i de la part baixa del riu Set. En aquest camp fou un dels membres fundadors de l'Agrupació Cultural *La Femosa* i un dels principals impulsors, des d'aquesta entitat, del museu arqueològic municipal d'Artesa de Lleida, un dels més interessants i sorprenents de les comarques de Ponent, amb una bona mostra de la cultura material des del Paleolític mitjà fins a l'època romana, recuperada en aquesta zona gràcies al treball incipient i la dedicació totalment desinteressada dels membres d'aquest grup -el malaurat company Costafreda, el Josep Gallart, a més d'Antoni Llusà i Ramon Serra.

Durant els anys 70 i 80 varen realitzar prospeccions i algunes excavacions pioneres donant a conèixer la major part dels jaciments avui en dia inclosos en l'inventari arqueològic de la Generalitat, amb col·laboracions d'especialistes reconeguts com Miquel Tarradell, Maluquer de Motes o Eudald Carbonell.

Dins la revista de l'Agrupació Cultural *La Femosa*, en la qual l'Adolf hi era al moll de l'os, sempre hi ha escrit assíduament no només sobre arqueologia, sinó també sobre etnografia, gastronomia i fins hi tot algun poema.

També cal destacar l'edició dels Quaderns d'arqueologia, en total uns deu, en els quals a més dels

Visita a les pintures rupestres de la Balma de la Peixera d'Alfés amb el professor Joan Oró, descobertes per l'Adolf

treballs dels propis membres del grup, també hi han publicat o col·laborat d'altres arqueòlegs professionals.

Amb l'Adolf, tot i que només ens vèiem de tant en tant, teníem molt bona relació i sintonia. Realment, no era gens difícil, per la senzillesa en el tracte i la bonhomia que transmetia.

L'Adolf amb el catedràtic de la UAB Miquel Molist i amics estudiosos del Segrià i Garrigues

ADOLF COSTAFREDA

Emili Junyent Sánchez

Alguns dels meus primers treballs sobre el món ilerget, a inicis dels anys 70 del segle passat, varen tenir com a escenari el Museu Arqueològic d'Artesa de Lleida. Amb l'ajuda de Rosario Navarro i d'en Vicens Baldellou, dibuixava els materials arqueològics procedents del poblat ibèric de Margalef, sense saber que, uns deu anys després, la majoria d'ells desapareixerien a conseqüència d'un robatori. L'equip dirigit per Joan Maluquer de Motes, el nostre "doctor Maluquer", havia arribat a Margalef de la mà d'Adolf Costafreda. Ho recordo bé, excavàvem al Molí d'Espígol de Tornabous, quan ens arribà la notícia de la descoberta del poblat. Ell, l'Adolf, era l'ànima d'un grup d'aficionats a l'arqueologia, format pocs anys abans, que havia descobert l'abric amb pintures rupestres d'Alfés, quan feia prospeccions i realitzava una petita excavació en una casa del jaciment ibèric amb troballes força espectaculars. Tots els qui participaren en aquella campanya, l'hivern de 1973, no l'oblidarem mai, no tant pels resultats sinó per com va acabar. El dia del dinar de comiat, 20 de desembre a cal Moliner, no va sortir el xampany: ETA havia fet saltar pels aires el Dodge negre de l'almirall Carrero Blanco, TVE emetia música fúnebre i les copes podien ser "malinterpretades".

Excavacions arqueològiques al poblat de l'edat de bronze de les Paretetes (L'Albagés, les Garrigues)

Al llarg de tots aquests anys, dècades, quasi mig segle, amb l'Adolf ens hem anat veient de tant en tant, he pogut seguir de lluny les activitats i publicacions del Grup de Recerques *La Femosa*, he rebut puntualment la revista de l'Agrupació Cultural i, a través d'ella, he pogut seguir els seus escrits sobre arqueologia, etnografia, el seu interès per la cuina popular i les seves receptes.

No puc presumir d'haver estat amic seu, perquè -com dic- ha estat una relació a distància, amb parèntesis llargs sense veure'ns ni saber l'un de l'altre, però sí puc parlar d'una estima cimentada pels anys, sí que puc dir que l'apreciava, que m'arribava la seva manera de ser. L'Adolf, primer alcalde democràtic (1979-1983), estimava el seu poble, la seva història i costums, estimava la terra, el seu país, la seva llengua. M'agradava el seu posat senzill, tranquil, com tímid... Per a mi, la seva bonhomia transmetia serenor, fins i tot, dolçor. Ha mort als 84 anys, m'ho ha fet saber en Josep Gallart i em diu que *La Femosa* preparava un llibre, recull dels seus escrits, que no ha arribat a veure imprès.

Museu de la Prehistòria d'Artesa de Lleida, 1973

Tothom hauria de veure quin record deixa en aquest món, algunes persones per avergonyir-se'n, altres per reconfortar-se. A l'Adolf li agradaria poder veure: feina feta, molts amics i bons records. ¿Què més es pot demanar?

Inauguració al Museu de Juneda de l'exposició *Colors de Terra. La vida i la mort en una aldea d'ara fa 4.000 anys. Minferri (Juneda)*

LA LLAVOR DE LA CULTURA

Josefina París Mor

Des d'aquesta petita finestra de la revista de l'Agrupació cultural de *La Femosa*, vull mostrar el meu més sentit reconeixement a l'Adolf Costafreda Castillo per la seua valuosa aportació, al llarg dels anys, en pro de la cultura d'Artesa. Des de l'arqueologia, el folklore, la llengua catalana,... ha aconseguit fomentar els valors culturals i donar a conèixer, de manera informal, la importància que tenen els costums i tradicions dels pobles.

Parada de Sant Jordi de llibres en català

La saviesa popular i els coneixements adquirits al llarg dels anys, quan es transmeten de generació en generació, son un llegat inestimable que ajuden a entendre l'evolució cultural i la idiosincràcia de cada lloc. Les persones que fomenten aquests valors en una societat, estan obrint les portes a l'enteniment i acceptació de les diferències, a la igualtat, a la solidaritat, a la gran importància que té l'educació, respecte els drets de la humanitat.

Presentació del llibre *Artesa de Lleida. El cicle de l'any: feines, festes i costums de l'Adolf.*

L'Adolf signant el seu llibre *L'ametlla queixalera*

Com a bon pagès l'Adolf ha sabut preparar la terra: regant, llaurant, adobant, podant,... perquè l'arbre de la cultura arrelés i donés els seus millors fruits.

Des de molt jove, com deia algunes vegades, es va sentir atret per l'arqueologia, pel folklore, per la llengua catalana... Mitjançant la lectura intensa i apassionada, va anar adquirint una sòlida formació autodidacta que va canalitzar en la recerca etnològica de la cultura per apropar-se i poder esbrinar la història humana d'Artesa.

L'any 1963 en crear-se a Artesa l'Agrupació Jovenícola va començar a treballar activament en pro de la cultura a l'hora que va iniciar la seva labor d'escriptor. Va publicar diversos articles a la revista cultural *La Femosa* de la qual ha estat, des de els inicis, l'*Ànima Mater*. Ha fet poesia, relats, ha publicat diversos llibres,... i també va presidir el primer Ajuntament democràtic d'Artesa (1979-1983).

Els inicis dels camins son importants perquè obren pas i com a cuques de llum petites però intenses i plenes d'energia il.luminen la foscor de la nit...

Has deixat una gran petjada Adolf!!!
Moltes gràcies per tot el que ens has aportat!!!

QUAN ELS MÉS GRANS, SE'N VAN NO ES PLORA PEL COMIAT, SINÓ QUE ES SOMRIU PER LA SORT D'HAYER-LO GAUDIT

Família Gil-Barberà

Seràn molts el qui voldran escriure unes paraules d'agraïment per acomiadar l'Adolf. Gaudia de dues famílies, la seva i la Femosa. Era un pagès autodidacta, culte, despert i senzill, no li agradaven els afalacs. Tenia caràcter molt fort. Parlant en plata, no s'estava per hòsties. Però això el feia una persona transparent i honorada, que no enganyava a ningú.

Se n'ha anat el nostre Indiana Jones, sense barret, però amb la mateixa passió per l'arqueologia. I els artesencs no hem gaudit solament d'un arqueòleg, perquè l'Adolf era molt més que això, era un alcalde, un pagès, un historiador, un cuiner... però per damunt de tot era el nostre amic.

L'Adolf amb el Drac per la Festa dels Fanalets

Se'ns acaben els adjectius quan parlem de l'Adolf. Malauradament, no tenim la seva habilitat per narrar. De fet, la seva destresa davant del paper transcendeix la seva persona, ja que tot i que ell ja no hi es, aviat podrem llegir el seu últim llibre, amb les últimes receptes de cuina que li quedaven al tinter. Com les grans estrelles de *rock and roll*, l'Adolf encara és capaç de publicar obres després de la seva mort.

L'Adolf cuinant una cassola amb el Carlets, el Lluís Gil, l'Antoni Solé i el Jaume Drudis

Ens ha deixat un gran llegat i l'únic que li podem retreure és l'altura on ha col·locat el llistó, perquè serà difícil superar-lo. De totes maneres nosaltres seguirem la direcció que ens ha marcat, caminant pel trajecte del coneixement a la recerca de la felicitat.

Sempre et recordarem, Adolf. Assegut en aquelles cadires de color cendra de *La Femosa*, amb una copa en una mà i una cigarreta a l'altra, xerrant amb el Ramon mentre arreglàveu el món.

Gràcies per deixar-nos caminar al teu costat. Que la terra et sigui lleu, company.

Biblioteca de l'Agrupació Cultural La Femosa

ENCARA NO TOCA

Joan Gallart Nadal

La veu de Raimon i l'esperit de l'Adolf.

Jo vinc d'un silenci antic i molt llarg, del qui viuen i moren en l'anonimat. Jo vinc d'una terra on comença l'horta i s'acaba el secà, però d'un silenci resinat i manat.

Alguns hem tingut la sort de conviure amb l'Adolf, que amb ell vàrem escoltar el cant de la meuca i vàrem compartir els seus projectes, les seves idees, les seves il·lusions i el pensament que les coses trobades i fetes a Artesa s'hi havia de quedar.

Els qui juntament amb ell obriren i tancaren la biblioteca i fundaren "La Femosa" i la seva revista, que escrivia el bo i el dolent, publicant i informant al poble de les llibertats, de la dignitat, de la cultura, els esports, la convivència i el respecte, tot i sabent que la resposta d'alguns sempre era igual: "Són de l'altre costat".

L'Adolf era com aquella gent senzilla del poble del que no necessiten elogis, ni fama, ni honors, i que acceptaven el que està fet per tal de millorar-ho i conservar-ho; encara que mai va comprendre ni entendre el silenci manat.

El silenci és la porta de l'oblit, i l'oblit el forrellat dels records. Si oblidem i no recordem, ni valorem ni parlem del que han trobat i ens han deixat els que ja no hi són, em pregunto: "on trobarem l'esperança per continuar demà?"

Museu arqueològic Adolf Costafreda

L'Adolf ens va ensenyar a valorar el passat, a estimar les pedres, a esperar amb paciència que tot arribarà...

Amic, ara que has agafat aquest camí llarg, no ens deixis amb el silenci, doncs mai tu has estat resinat, sempre has fet, sempre has escrit, sempre has parlat, sempre has lluitat...

Sempre serà viu en el record dels artesenc!

DEL POBLE A L'ADOLF

Quan un artesenc ens deixa, el poble es queda trist. Però un adéu li donem amb estimació i agraïment.

L'Adolf era d'aquelles persones que han estimat tant Artesa i la seva gent, que n'han fet la seva vida.

De les arrels i les costums ha escrit llibres d'història, de les pedres i ceràmiques recollides d'aquí i d'allà en ha deixat un museu d'arqueologia, i de La Femosa n'ha fet una entitat referent com a centre de totes les cultures.

Museu de Prehistòria d'Artesa de Lleida

Ha estat un mestre, un conseller amb la senzillesa de les seves paraules: "No ho sé, ho mirarem". Sempre al capdavant defensant la llibertat i la dignitat dels catalans i catalanes, la seva llengua i el seu tarannà. Treballant sempre al servei del poble i mai esperant elogis.

Adolf, les llavors que has sembrat, han donat bones collites. Artesa i el poble amb tot el que ens has ensenyat i deixat continuarem regant-les perquè segueixin germinant.

Estem agraïts i contents d'haver-te tingut entre nosaltres.

Adeu-siau Adolfet...

TU, ENCARA HI SERÀS

Eulàlia Solà Miró

(Per l'Adolf Costafreda, in memoriam)

Quan el vent fredolíc, arremet l'orenola,
que tremolosa fuig per camins temperats,
quan a la timoneda o enmig dels sembrats
hi canti el cucut i s'hi amagui l'alosa,
Tu, encara hi seràs.

Quan el polsim reposti de nou
sobre l'àmfora vella, ceràmica antiga,
cercant la mirada que tot ho remou
l'argila i el temps dins de la vitrina,
Tu, encara hi seràs.

Quan la lectura faci memòria
rondalles i contes, costums de l'ahir,
i el temps giravolti esverat dalt la sínia
esborrant les petjades d'un temps a venir
Tu, encara hi seràs.

Quan aquesta terra pugui dir, prou!
i aferri les regnes del propi destí.

La història, la llengua... esberlarem el jou!
ni exili, ni presos, ni jutge roí...
Tu, encara hi seràs.

Hi seràs en el record
-“retornant-nos el nom de cada cosa”-(1)
en cada ocell, en cada papallona ,
ales enfarinades de colors delicats,
en cada herbei del secà enllà
i en la molsa de la tendra obaga;
en els camps ben llaurats
que broda la rella.
En les cançons, en els poemes...
guardats en lletra impresa,
en les lluites i desitjos
de la pàtria enyorada,
deixant tothora empremtes
que ens parlaran de tu,
perquè tu, amic, company , mestre...
Tu, sempre hi seràs.

(1) ESPRIU, Salvador: Inici de càntic en el temple, vers 10, dins Antologia poètica, pàg.112, Ed. 62 MOLC 1978

Tu
ets el
COMERÇ

**ARA I SEMPRE TRIEM PRODUCTES I COMERÇOS LOCALS
COMPREM A ARTESA, FEM POBLE!**

ADOLF COSTAFREDA CASTILLO IN MEMORIAM

Celebració del 80è aniversari de l'Adolf

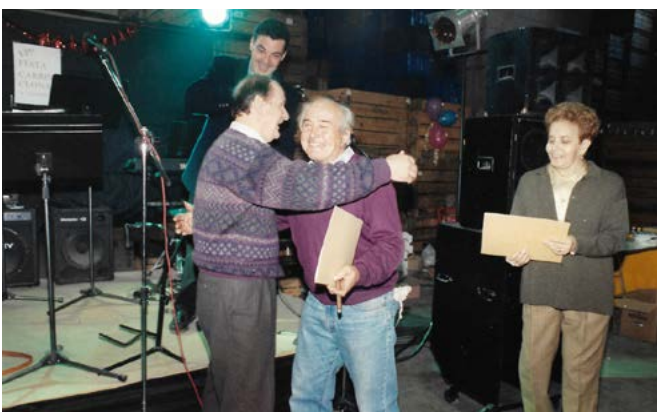
L'Adolf, la Ramona Violant i l'Isidre Olomí

L'Adolf amb l'Antoni Llussà, l'Eudald Carbonell i el Cisco Martí a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona

Presentació del llibre del Xavier Aixalà *Artesa de Lleida. Fauna*

Lliurament del diploma de col·laborador en l'adquisició de la seu social de *La Femosa*

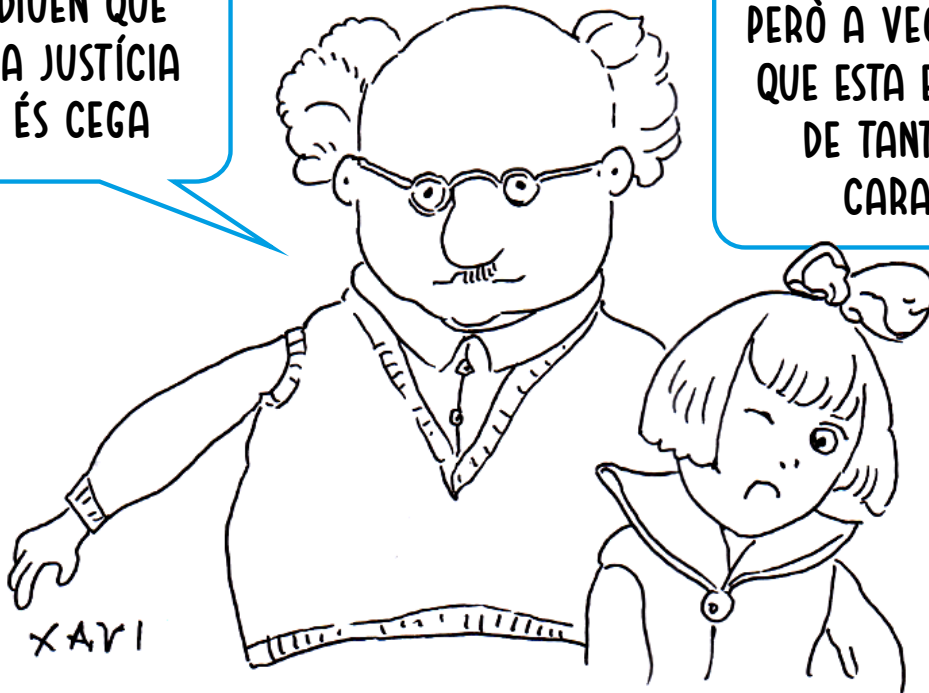
Adolf Costafreda i Ramon Boleda, dos HOMENOTS de les Terres de Ponent

HUMOR: L'AVI I LA NETA

Xavi

NOIA!
DIUEN QUE
LA JUSTÍCIA
ÉS CEGA

DONCS, A MI EM SEMBLA
QUE SÍ QUE ÉS CEGA
PERÒ A VEGADES SEMBLA
QUE ESTA ENLLUERNADA
DE TANT MIRAR DE
CARA AL SOL

PETITES JOIES DEL PATRIMONI ETNOLÒGIC D'ARTESA

— Cabana de falsa cúpula amb recer annex per protegir-se del vents —
a la zona de la Serra Llarga, prop de la Coma Madrona.

HO HEM LLEGIT A...

La Mañana, divendres 4 de desembre de 2020

El projecte 'Ponent Actiu' permet la recuperació del casc antic de la Vileta d'Artesa de Lleida

La Diputació ha invertit 230.000 euros en l'actuació

El projecte de la Diputació de Lleida, Ponent Actiu, ha permès restaurar alguns punts de la Vileta d'Artesa de Lleida (Segrià), com els carrers i els accessos.

Artesa de Lleida
ACN

El projecte Ponent Actiu ha permès la recuperació del nucli antic d'Artesa de Lleida (Segrià). En concret, s'han dut a terme actuacions al carrer Vileta i als seus accessos, des del carrer la Bassa i el carrer dels Gallart, amb una inversió de 230.851,64 euros procedents de fons Feder, que compten amb el lideratge del Patronat de Promoció Econòmica de la Diputació de Lleida. La Vileta s'ubica al centre d'Artesa de Lleida, i configura el nucli antic de la població. Les antigues porxades que tancaven la vila closa, juntament amb les arcades de pedra que les sustentaven, van ser enderrocades durant el segle passat. La Vileta d'Artesa de Lleida és considerada Bé Cultural d'Interès Local (BCIL).

Els treballs han consistit en el soterrament, de les xarxes d'electricitat, telefonia i enllumenat públic, que fins ara estaven penjades a les façanes o sobre pals de fusta.

FOTO: ACN / És una de les zones més antigues d'aquest municipi

ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

Solucions a la pàgina 39

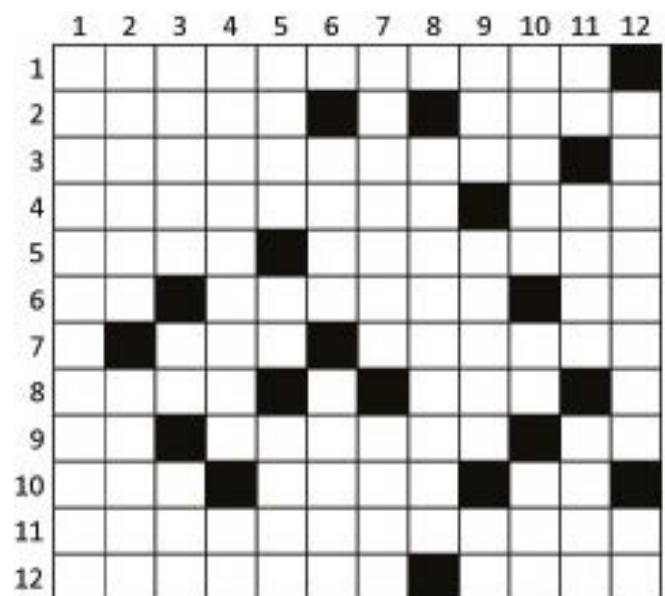
Miquel À. Navarro

HORIZONTALS

1. Càrrec de marmessor. 2. Signe del zodíac. La redona. Pati interior. 3. Roques filonianes. Tona. 4. Suaus, lleus. Un tac desfet. 5. Al revés, una criatura que té fred. Majestuós, regi. 6. Mig extraordinària, poc freqüent. Al revés, és famós el de Madrid. Per cridar algú. 7. Rodona amb crossa. Petó, òscul. Que passen un cop l'any. 8. Aparell reproductor femení. Consonant. Té sis cares. Vocal forta. 9. Acabament d'infinitiu. Persona d'alta distinció. Consonants consecutives. 10. Al mig de la cara. Ocell de bec llarg. Expressió de pressa. 11. Agafarien independència. 12. Correré, volaré ràpid. Incentiu, causa.

VERTICALS

1. Illenques mediterrànies. 2. Heura, planta de jardí. Maquinació, intriga. 3. Rima, vers. Nom de consonant. Molta quantitat no és recomanable. 4. Tenim preocupació cap per avall. Als cotxes d'Holanda. 5. Certa rajola destrossada. Consonants consecutives. No és pobra. 6. Fa plurals. Punt de l'horitzó. Al revés, eina de fuster. 7. Que conté sofre, en femení. Heroic, valent però girat. 8. Vocal forta. Dona del nord d'Europa. 9. Extravagant. Residir, estar, cap per avall. Nota musical. 10. Al revés, certa

raça de gos gros. Ocell, moixó. Van amb els "uis". 11. A la ordre. Gens ràpid i girat. Que parla malament. 12. Tingui respecte de baix a dalt. Símbol del sodi.

PROBLEMA D'ESCACS

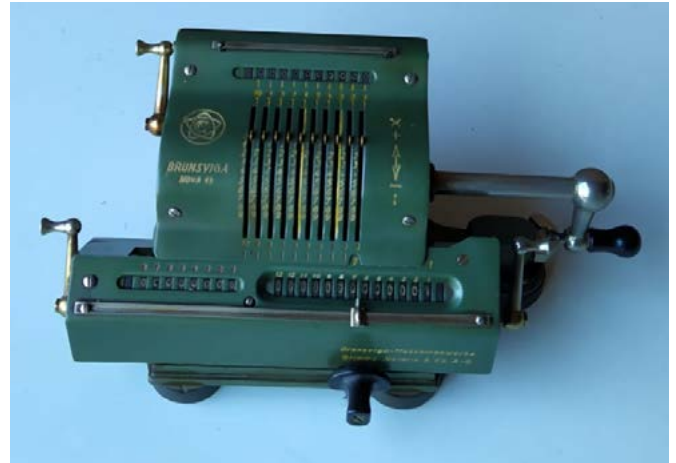
Abert Batiste

Juguen blanques i guanyen la partida en 2 moviments.
El problema es pot solucionar de diverses maneres en funció de la resposta de les negres.
Us animem a trobar almenys 2 solucions diferents.

ENIGMA

Ens sabrieu dir com es diu i per a que serveix l'aparell de la imatge

Sol·lució a l'enigma del mes passat:
L'aparell era un reclam per a guatlles i perdius.
Servia per a caçar.

SOPA DE LLETRES

Miquel À. Navarro

Busqueu 12 cases d'Artesa, si no hi són i eren

S	G	M	T	E	X	I	O	C	E
R	I	A	I	R	R	E	G	O	P
T	Z	L	O	H	T	R	E	S	R
E	T	E	V	L	A	C	X	I	E
P	O	X	D	E	J	M	S	N	T
E	D	I	H	D	S	O	H	E	U
G	A	L	L	A	R	T	I	T	A
I	N	G	I	B	E	P	R	M	T
X	E	D	M	X	Z	I	G	E	O
O	N	A	L	E	D	O	M	D	P

SUDOKU

Lluís Gil

		7							2
2		5						7	1
									8
	8		2					3	
		3		9				6	
		2		7					
				1					
				3	5	8			
1	6	8				4			

LA CUINA FEMOSA

Lluís Gil Fontanet

BUNYOLS DE CARXOFA

Ingredients per a 4 persones

1 ou
3 carxofes
3 cullerades soperes de farina
3 cullerades soperes de llet
oli d'oliva per fregir

Temps de preparació 20 minuts

Qui es posa davant de la cuina és la Cecília que ens presenta un acompanyament deliciós i fàcil de preparar que agrada a tothom, inclús als que no els agrada les carxofes.

Es bullen les carxofes uns 10 minuts amb una mica d'aigua i un pols de sal.

Es tallen les carxofes, escorregudes, amb un ganivet perquè quedin els fils el més petits possibles i es tritura amb la batedora amb el rovell d'ou, la farina i la llet.

La clara es munta a punt de neu i també s'afegeix a la preparació anterior.

En una paella o cassoleta es fregeixen els bunyols a cullerades i es deixen, un cop fregits, sobre un tros de paper perquè deixin tot l'oli sobrant.

PASTÍS D'ESCALIVADA

Ingredients per a 10 persones

2 albergínies
2 pebrots
3 tomates
3 cebes regulars
6 ous
½ l de nata líquida per muntar
50 g de formatge
Espècies: pebre i nou moscada
400 g de pasta quebrada o brise

Temps de preparació 60 minuts

En aquest plat s'agermanen els productes de l'horta amb les bones maneres de fer de la cuinera amb un resultat excel·lent.

S'escaliven les albergínies, els pebrots vermells, les tomates i les cebes, es tallen a trossets i posteriorment es trituren i s'hi afegeixen la nata, els ous, pebre,, mou moscada i sal.

Es col·loca la pasta brisa dins d'un motlle desmuntable engreixat amb mantega, es punxa la pasta amb una forquilla i s'omple amb l'escalivada triturada.

Hi posem formatge ratllat i ho enforem en un forn a 180 graus durant 90 minuts.

Es presenta el pastís en una plata envoltat d'escarola, tomata i olives.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament973 16 71 62
 Assistent social dimecres alterns973 16 71 62
 Correus 9h a 10h de dilluns a divendres
 Farmàcia973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Emma Solé618 90 95 12

Clínica Ica Natura (Pardinyes)973 22 82 22
 Clínica Riu Ebre (Cap Pont)973 21 65 49
 Metge973 22 82 22
 Metge urgències Dies feiners 15h a 8h i els festius
 tot el dia973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

ESCACS

1. Ce6,.. Si negres Dxe6
 c. Ac5++
 2. Si negres dxe6, Si negres Dd6
 a. De1++ d.Cxd6++
 Si negres dxe6 Si negres Dxb4
 b. De1++ e.Ac5++ o De1++

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. MARMESSORIA. 2. ARIES. O. ATRI. 3. LAMPROFIRS. T.
 4. LLEUGERS. ATC. 5. CRIO. SOLEMNE. 6. RA. RASTRO.
 EP. 7. Q. BES. ANUALS. 8. UTER. T. DAU. E. 9. IR. PROCER.
 QR. 10. NAS. IBIS. AU. 11. EMANCIPARIEN. 12. SALLARE.
 ESCA.

VERTICALS

1. MALLORQUINES. 2. ARALIA. TRAMA. 3. RIMER. BE.
 SAL. 4. PREOCUPEM. NL. 5. ESGR. RS. RICA. 6. S. OEST.
 RIBOT. 7. SOFROSA. EPIC. 8. O. ISLANDESA. 9. RAR.
 RAURE. RE. 10. MASTI. AU. AIS. 11. AR. LENT. QUEC. 12.
 RESPECTI. NA.

SUDOKU

8	4	7	1	6	5	9	3	2
2	3	5	4	8	9	7	6	1
9	1	6	7	3	2	4	5	8
5	8	1	2	4	6	3	9	7
4	7	3	8	9	1	6	2	5
6	9	2	5	7	3	8	1	4
3	5	4	6	1	7	2	8	9
7	2	9	3	5	8	1	4	6
1	6	8	9	2	4	5	7	3

SOPA DE LLETRES

SILVESTRE, AMBROSI, MODELA, GALLART, CAL-
 VET, COSINET, COIXET, GEPET, TRES, TAUTER,
 GÈRRIA i NEN

EL LLEGAT DE L'ADOLF COSTAFREDA A L'AGRUPACIÓ CULTURAL LA FEMOSA

La família de l'Adolf Costafreda ens ha comunicat que cedirà a l'Agrupació Cultural La Femosa tota aquella documentació que l'Adolf havia arxivat i guardat a casa seva referida a l'entitat i al nostre poble.

Els en donem les gràcies.

Eines i maquinària d'impressió de La Femosa

ESTELS DE MUNTANYA

Rosa Leveroni
(Barcelona, 1910 - Cadaqués, 1985)

*Estels de muntanya,
lluna dels estanys,
neu fina dels arbres,
renovats parany!
Dolça fumerola
del poble arrupit*

*que en la pau espera
la Pau de la nit.
Tendra melodia
del fred hivernal
que ens portes la Joia,
oh Nit de Nadal!*

IMATGES D'ACTUALITAT

Manualitats per La Marató de TV3

Tots Sants

Ens ha deixat el mossèn Joan Torrelles

Incivisme